

VEREENIGING
TER BEOEFENING VAN DE KRIJGSWETENSCHAP.
1874—1875.

Verslag der buitengewone bijeenkomst van den
12^{den} *Maart* 1875.

De VOORZITTER, generaal Knoop, opent de vergadering en deelt mede dat bij het bestuur een brief van den volgenden inhoud van den heer Van Noubuijs, den correspondent der Vereeniging te 's Hertogenbosch, is ingekomen :

's Bosch, den 9^{en} Maart 1875.

Aan
het Bestuur der Vereeniging ter
beoefening van de krijgswetenschap.

M. HH.!

Naar aanleiding eener gehouden algemeene vergadering van de leden ter beoefening van de krijgswetenschap te 's Bosch, heb ik de eer ter uwer kennis te brengen, dat in die vergadering met algemeene stemmen is besloten, de volgende punten aan het Bestuur der Vereeniging te zenden, met beleefd verzoek deze missive in de eerstvolgende *Bestuurs- en Algemeene Vergadering* wel ter tafel te willen brengen.

Het voorstel luidt als volgt:

1°. „dat geene besluiten worden genomen van finantieelen

„aard, hoe ook genaamd, tenzij *al* de leden der Vereeniging „hier te lande, in de gelegenheid zijn gesteld hunne stem „daarover uit te brengen;”

en

2°. „geene wijzigingen te brengen in het bestaande reglement, tenzij ook de leden buiten 's Hage woonachtig en hier „te lande verblijvende, in de gelegenheid zijn gesteld daar- „omtrent vooraf hunne zienswijze te kunnen mededeelen aan „het Bestuur der Vereeniging.”

Het vorenstaande werd mij ter mededeeling aan U opgedragen, door de in die vergadering aanwezige leden, met den wensch daaromtrent eenig antwoord te mogen ontvangen.

De Correspondent,
VAN NOUWUIJS.

Na voorlezing van dezen brief verklaart de Voorzitter dat het Bestuur daarop zal antwoorden, dat het die mededeeling van de denkbeelden der Bossche leden met erkentelijkheid heeft ontvangen en er de noodige aandacht aan zal schenken.

Aan de orde is thans de voordracht van den heer C. J. Marinkelle: *Denkbeelden over het verijdelen eener landing op de Hollandsche kust.*

De heer MARINKELLE: Mijnheer de Voorzitter!

Tot mijn leedwezen zie ik in deze vergadering den heer Jeekel niet tegenwoordig, want naar aanleiding van de woorden van dat geachte lid ben ik op de gedachte gekomen, het een en ander te zeggen over het onderwerp dat ik nu zal behandelen. Ik had gehoopt, dat, indien hij hier ware geweest, de discussie door hem als mijn tegenstander geëntameerd zou worden. Ik zal echter mijne voorlezing aanvangen even alsof hij er ware, in de hoop dat een der aanwezige leden een geestverwant van den heer Jeekel moge zijn en mij moge bestrijden waar hij dat noodig zal oordeelen.

In de vergadering van den 27sten Januari jl. zeide de heer Jeekel op het eind zijner rede zoo ongeveer: „Niet de armée moet eene landing beletten, maar dat is de taak van onze vloot.”

Toen ik den heer Jeekel opmerkte (terwijl hij weder naast mij plaats nam) dat onze vloot daartoe niet in staat was, antwoordde hij mij: „Juist daarom deugt onze vloot niet, want ze moest het wel kunnen.”

Naar aanleiding van deze meening wensch ik eerst het een en ander te zeggen.

Ik geloof dat allen, hier aanwezig, het met den heer Jeekel eens zullen zijn, dat de taak eener marine zou moeten wezen (om niet van zoovele andere verplichtingen te gewagen) het beletten van vijandelijke landingen. Voldoet eene marine aan die eischen, dan is ze natuurlijk zeer sterk, daar zij elke vijandelijke vloot het hoofd moet kunnen bieden; ze verlicht dan tevens aanmerkelijk de taak van de armée, die gerustelijk aan haar (de marine)'s lands defensie aan de zeezijde kan overlaten. Heb ik den heer Jeekel wel verstaan, dan wensch ik zulk eene zeemacht voor ons.

In de vergadering van 27 Januari jl. waren er een paar sprekers, die nog al geavanceerde meeningen verkondigden, en deze sprekers werden door den heer Jeekel genoemd mannen van het jaar 1900 + n en van het jaar 2000 + n; maar van welk jaar moet ik den heer Jeekel noemen, als hij voor ons een vloot verlangt, die *alléén* de taak op zich neemt om den vijand het landen op onze kusten te beletten?... Ik weet het niet en durf de eeuw zelfs bij benadering niet gissen.

Ik geloof dat onze marine nimmer aan zulk een eisch zal kunnen voldoen; bij al hetgeen, reeds van eene marine gevergd kan worden, kunnen wij er geen vloot op na houden om landingen af te slaan. De voldoening van dezen eisch gaat onze finantieele krachten verre te boven.

Volgaarne geef ik den heer J. toe, „dat met onze tegenwoordige vloot, bestemd tot verdediging van kusten, zeggaten, reeden en stroomen, de landing alleen door marine niet is te verhinderen”, maar ik vraag hem hoeveelmaal groter moet die dan zijn en hoe ingericht, om dat wel te kunnen? Veronderstel eens dat onze finantieele krachten het toelieten er zulk een groote vloot op na te houden, zouden wij dan in staat zijn die vloot behoorlijk te bemannen met bekwame mannen? Behalve dat gedurende een zestal jaren niets verzuimd is om ons goed personeel te doen

bederven en verloopen, is er tegenwoordig te veel, goed betaald werk aan wal, voor mannen die de handen uit de mouwen weten te steken, om dat niet te verkiezen boven het minder huiselijke leven aan boord. En al is sedert het laatste jaar alles in het werk gesteld om het personeel weer te gaan bekwamen en de ambitie aldus weer aan te wakkeren; al zijn de vooruitzichten voor den ouden dag van onzen zeeman oneindig veel verbeterd — maatregelen waarvoor we niet dan zeer dankbaar kunnen zijn — we gelooven dat door deze maatregelen de marine wel beter zijne matrozen zal houden, dat er met de aanneming van veel jongens wel meer matrozen zullen komen mettertijd, maar dat met al deze goede maatregelen toch nimmer een vloot zou te bemannen zijn, dubbel zoo groot als wij die nu hebben. De heer J. zal toch niet willen beweren dat we voor onze landsverdediging genoeg manschappen zullen kunnen trekken uit de zee-militie, daar hij te goed weet dat men op onze ramschepen, monitors en staunches wel degelijk een aantal goede zeelui mag hebben, om daarmee goed en onder alle omstandigheden te kunnen werken. En van hoeveel nut de zee-militie ons ook in tijden van gevaar zijn zal, de kern van onderofficieren en matrozen (able Seamen) moeten we in ruime getale uit onze effective marine trekken.

Gaarne zal ik van den heer J. hooren dat ik geheel en al verkeerd zie, dat hij mij dat bewijst en mij aantoot hoe wij een vloot kunnen verkrijgen, die voldoen zal aan den eisch door hem gesteld, die luidt: „de vloot moet landingen beletten!”

Intusschen zij het mij vergund de vergadering eenige oogenblikken bezig te houden met mijne denkbeelden over het vrijdelen van eene landing op de Hollandsche kust, met de middelen die wij hebben en die binnen ons bereik liggen.

Ik geef die denkbeelden ten beste in de hoop dat er rijkelijk discussie uit zal mogen worden geboren, en ik op die wijze aanleiding zal gegeven hebben om meer de aandacht op dit gedeelte van 's lands verdediging te vestigen, dan tot nu toe in deze vergadering het geval was.

Zooals ik zoo even zeide, reken ik op het oogenblik onze zeemacht niet in staat om alléén eene landing te beletten, en ik geloof dat ze nimmer die taak op zich zal kunnen nemen. Marine en leger, in overeenstemming handelende, zullen dit wel kunnen, wanneer de middelen worden gebruikt waarover wij zullen kunnen beschikken, en zoowel ter zee als te land goed gebruik weten te maken van het terrein waarop wij staan, en waar de vijand nog komen moet. Wij gelooven dat een vijand alleen eene landing zal willen beproeven op de kusten van Holland, en tot het afslaan eener landing op dat gedeelte van de kust zullen we ons bepalen.

Wij veronderstellen dat de positie den Helder goed verzekerd is; dat die positie verdedigd zal zijn door batterijen, drijvend materieel en de noodige torpédo verdediging, zoowel door passieve als door offensieve torpedo's. Evenzoo, dat de zuidelijke stroomen ontoegankelijk zijn voor een vloot, want ware dit niet het geval, dan zou er wel geen sprake zijn van twijfelachtige landingen, maar zou men de veel zekerder en gemakkelijker wegen kiezen, door den Helder en de zuidelijke stroomen te gebruiken tot het landen van troepen.

Waar zal een vijand op de Hollandsche kust nu landen?

Zooals nu de toestand is, zullen ze zeker het liefst landen bij het Kanaal van Holland op zijn smalst of bij den Nieuwen Waterweg aan den Hoek van Holland, daar zij bij eene gelukte landing in het eerste geval vlak bij Amsterdam zijn, en van het Kanaal gebruik kunnen maken tot opvoer van alles wat ze van uit zee voor Amsterdam wenschen te brengen; in het andere geval zijn ze meester van den Nieuwen Waterweg en het dichtst bij onze grootste koopstad Rotterdam, dicht bij de Residentie en bij Delft; vooral het bezit dezer plaats zal voor den vijand van veel belang zijn, daar de patroon-fabriek en zooveel andere oorlogsfabrieken daar vereenigd zijn, — als ten minste deze plaats nog niet reeds lang plat zal zijn geschoten door eene vijandelijke vloot (afstand van 't strand $\pm$ 10 000 M.)

Aan de mondingen van die waterwegen zullen versterkingen moeten komen en volgens mijne meening zeer sterke forten, die bewapend zijn met zwaar geschut tegen de vijandelijke vloot en lichter geschut om aanvallen van de landzijde af te slaan; ze

moeten zijn stormvrij en ruimschoots voorzien van geblindeerde en bomvrije gedeelten om het vuur der schepen te kunnen doorstaan. Wanneer nu de ingangen dier waterwegen versperd worden door torpédo's, dan gelooven we te mogen aannemen dat deze posities genoegzaam verzekerd, en in de onmiddellijke nabijheid dezer posities van geene landingen sprake zal zijn. De vijand nu, wetende dat we bedacht zijn op eene landing en maatregelen genomen hebben om die krachtadig te keeren, zal zich volgens mijne meening nog wel eens bedenken, voor hij het waagstuk zal ondernemen.

In de nieuwe Militaire Spectator van 1853 en 1854 komen een reeks krijgskundige beschouwingen voor over den oorlog van 1799 in Noord-Holland, beschouwingen zeer lezenswaard, waaruit wij zien dat eene landing nabij Callantsoog toen mogelijk werd, omdat men er niet op zijn qui vive was; geen enkel schip van de vloot (treurige reste van de bij Kamperduin verslagen vloot) verliet de reede van Texel, om des noods met opoffering van dat overschot nog nuttig te zijn, en Daendels stond in de duinen met een macht van 7 a 8000 man infanterie en geen of zeer weinig artillerie, om den overmachtigen vijand het aan wal komen te betwisten. Ze kwamen dus om zoo te zeggen zonder tegenstand te ondervinden aan wal, en niettegenstaande de landing gelukte en de onzen voor de overmacht moesten wijken, wat was het resultaat van die landing? Ziehier wat de schrijver der door mij aangehaalde krijgbsbeschouwingen in het slot daarvan zegt, en welke woorden wij nagenoeg volkomen beamen.

„Wat kunnen wij nu, uit de beschouwing van den veldtocht van 1799 in Noord-Holland, voor de toekomst van ons vaderland leeren? Dit, dat wij die toekomst met vertrouwen tegemoet kunnen zien, mits wij maar door lafheid of onverstand, niet zelve de zaak van ons vaderland verraden; dit, dat wij weinig of niets van een aanval aan de zeezijde te vreezen hebben, mits wij maar eenige maatregelen ter verdediging nemen. Wij hebben gezien welke omstandigheden in 1799 onze vijanden zoo bijzonder begunstigten; het ongehinderde meesterschap ter zee; de groote, buitengewone sterkte van het landingsleger; de weerlooze toestand der Republiek; de verdeeldheid der bevolking; de opstand der vloot; de geringe sterkte van het leger; het weinige beleid van

den opperbevelhebber onzer krijgsmacht; — wel nu, in weerwil van de vereeniging van alle die gunstige omstandigheden, is de onderneming des vijands toch mislukt, volkomen mislukt, zóó volkomen, dat de geheele ondergang van het vijandelijke leger het einde dier onderneming kon geweest zijn. Hebben wij dan niet het recht om daaruit te besluiten, dat in onze dagen, nu denkelijk de vereeniging van alle die voor den vijand gunstige omstandigheden zich niet zal voordoen, nu ons volk niet zoo verdeeld is, nu wij ook wel een macht van twintig duizend man kunnen bijeenbrengen, nu onze zeemacht de ingangen der Zuiderzee kan verdedigen, nu den Helder eene vesting is en den vijand dus geene haven ter ontschepping meer oplevert, nu de verdediging van Amsterdam is bepaald en voorbereid, — hebben wij niet het recht uit dat alles te besluiten, dat eene dergelijke onderneming als die in 1799 beproefd, ook geheel zoude mislukken; of veel eer, dat onze vijanden, door de ondervinding geleerd, en — zooals Sheridan dit in zijne scherpe aanvallen op het Britsche bewind zeide — „door de expeditie van 1799 de belangrijke ontdekking hebbende gedaan, dat Holland een land is met dijken, kanalen en slooten doorsneden, en dat er de zee niet zoo vreedzaam is in October als in Juni,” dat onze vijanden, zeggen wij, bekend met de groote moeilijkheden van zulk een landing, en de geduchte verdedigingsmiddelen die wij daar tegenover kunnen stellen, het niet weêr wagen zullen een leger op onze kusten te werpen, dat gevaar loopt daar geheel verloren te gaan? — Wij hebben reeds vroeger aangetoond, hoe weinig de aanwending van de stoomvaart verandering heeft gebracht in de kansen van het gelukken van zulk eene onderneming, daar de verdediger, door die aanwending, evenzeer begunstigd wordt als de aanvaller.

„Wanneer wij zeggen dat ons land tegen eene vijandelijke landing eene geduchte verdedigingskracht bezit, en dat wij uit dien hoofde de toekomst met vertrouwen kunnen tegemoet zien, — dan is dit geenszins om onzen landgenooten eene valsche gerustheid in te boezemen, en hun te doen gelooven dat zij niets voor hunne verdediging behoeven te doen en dat Nederland nooit door den vijand kan worden overheerd. Het tegendeel is waar:

want wij zijn ten volle overtuigd dat de sterkste verdedigingsmiddelen niets beduiden, wanneer men er geen partij van trekt en ze verwaarloost; ja zelfs, dat die verdedigingsmiddelen dan zeer nadeelig kunnen zijn. — Zoo is het, bij voorbeeld, voor ons een zeer groot voordeel dat den Helder eene vesting is, omdat daardoor eene landing van den vijand in Noord-Holland moeielijk of onmogelijk wordt; maar wanneer wij die vesting verwaarloozen, wanneer wij ze niet bezetten of bewapenen, wanneer wij den vijand in de gelegenheid stellen om zich door een verrassenden aanval daarvan meester te maken, dan kan die vesting voor ons verderfelijk worden, dan was het honderdmaal beter dat die vesting niet bestond. Zoo is het met alle verdedigingsmiddelen; men moet er partij van trekken, maar men moet er niet blindelings op vertrouwen, men moet er niet bij inslapen; het volk dat dit doet is een verloren volk.

„Wanneer wij dus zeggen: ons land is uitmuntend voor de verdediging, het heeft eene onneembare sterkte — dan is daarbij altijd ondersteld, dat die verdediging goed bestuurd wordt, dat van die sterkte met bekwaamheid gebruik wordt gemaakt. Gebeurt dit, dan kan de machtigste mogendheid der aarde ons niet ten onder brengen; gebeurt dit niet, dan kunnen wij gemakkelijk worden overheerd; maar dan getuigt die overheering tegen een volk, dat in de natuurlijke gesteldheid van zijn land het krachtigste middel had om zich te verdedigen, maar uit lafheid of uit gebrek aan volkskracht die verdediging niet wist te voeren. De veldtocht van 1799 in Noord-Holland leert ons niet slechts wat wij doen *kunnen*, maar ook wat wij doen *moeten*.”

Zij leert ons wat wij doen moeten! Zij leert ons dat we handelen moeten vóór dat de vijand op onzen bodem is, lang reeds voor dien tijd maatregelen moeten hebben genomen om hem het komen moeielijk en het slagen onmogelijk te maken. Laat ons zien wat ons al zoo te doen staat, en welke middelen wij bezitten om met kracht te handelen.

Zoodra de oorlog uitbreekt, moeten de tonnen voor en in de zeegaten worden weggenomen of wel verlegd; als dit laatste gebeurt, moeten ze zoo worden gelegd, dat de vijand er door misleid wordt, en uit het vaarwater gebracht als hij er op

stuurt. Gemakkelijker zal het zijn ze weg te nemen. Onze schepen, die voorzien zullen zijn van de beste loodsen, zullen ook zonder die tonnen moeten kunnen varen. Weet men dat eene vijandelijke vloot koers stelt naar onze kust, dan worden ook de vuren op de vuurtorens niet meer ontstoken. Voor onze eigene oorlogschepen, die 's nachts op de kust zijn, zou men op de lichttorens nu en dan op bepaalde tijden lichtseinen kunnen ontsteken. Wanneer bijvoorbeeld de vuurtoren van Kijkduin, (in gewone tijden een wit licht op 5 à 6 mijlen zichtbaar) in zulke omstandigheden van 8 uur 's avonds tot 12 uur 's avonds een rood scherm voor het licht zet, en dit roode licht dan om de 15 minuten 5 minuten laat schijnen; dat men verder van 12 uur (middernacht) tot 4 uur in den morgenstond hetzelfde doet met een groen scherm, en van 4 uur tot den dag weder met een rood scherm, of hoe men dat ook bij geheime instructie wil bepalen, dan zullen onze schepen op dien vuurtoren kunnen varen, doch de vijand, — niets van deze veranderingen wetende, — natuurlijk niet. Voor alle vuurtorens zou men in dien geest veranderingen kunnen brengen; misschien zijn er nog eenvoudiger middelen dan ik aangaf, zooveel te beter, maar iets in dien geest zal moeten geschieden.

De vijandelijke vloot zal dan des nachts onze kust niet durven naderen, terwijl het bekruisen van die kust voor onze schepen met flinke loodsen en de noodige onzichtigheid en attentie kan plaats hebben. Nu zal ook de vijand wel enkele menschen hebben, die goed den weg op onze kusten weten, en zelfs niettegenstaande al onze maatregelen die kust 's nachts zullen naderen, maar dit zal zich denkelijk wel bepalen tot een enkel schip, en waar een enkele waaghals zulks durft ondernemen, daar kan dit nog niet gebeuren met een talrijke vloot; 't zou eene roekeloze daad zijn, die voor den vijand de noodlottigste gevolgen zou kunnen hebben.

Dit voor zooverre de maatregelen, die genomen moeten worden om den vijand het naderen onzer kusten en zeegaten moeilijk te maken.

Laat ons nu eens nagaan wat de taak van de marine zal zijn.

Wij kunnen beschikken over de volgende schepen, bestemd tot verdediging van kusten, zeegaten, reeden en stroomen:

1°. van de gepantserde schepen:

1 Ramtorenschip	met een diepgang van 55	d. M.
3 Ramschepen	„ „ „ „ 47	„
1 Ramschip	„ „ „ „ 45	„
5 Monitors	„ „ „ „ 29,5 — 26,5	„
5 Rammonitors	„ „ „ „ 26	„
1 Stoom kanonneerboot	„ „ „ „ 21	„
1 Stoom-riviervaartuig .	„ „ „ „ 15	„

te zamen 17 gepantserde schepen, waarvan echter maar 15 bruikbaar zijn om deel te nemen aan het bekruisen der Hollandsche kusten, daar de twee laatste meer voor binnenlandsche wateren zijn bestemd.

Van de schepen die verder behooren onder de categorie *verdediging van kusten, zeegaten* enz., behooren daartoe:

2°. de niet gepantserde schepen:

10 ijzeren stoom-kanonneerbooten met diepgang van 19 à 18 d.M.
1 stalen „ „ „ „ 11,5 „

Van deze niet gepantserde vaartuigen zijn er twee bruikbaar voor de verdediging van de kusten; de laatste of stalen kanonneerboot is voor de rivieren.

Voorzeker is deze macht van 17 gepantserde en 11 ongepantserde vaartuigen voor al die diensten, waarvoor ze bestemd zijn, wat gering, en zonder onze finantieele krachten te boven te gaan, zouden wij het getal dier vaartuigen nog wel wat kunnen uitbreiden; wij zouden het wenschelijk vinden, als binnen den kortst mogelijken tijd nog een zestal rammonitors en vijftien stoom-kanonneerbooten (behalve de 24 die we eerlang zullen hebben) werden aangebouwd; vooral de laatste soort scheepjes rekenen wij (in goede handen) van een onberekenbaar nut bij onze kustverdediging.

Welk gedeelte nu van deze vloot (over schepen voor algemeenen dienst enz. rekenen wij niet te kunnen disponceren) zal hier, welk gedeelte *dáár* worden gebruikt? 't Zal zeker vooraf moeielijk zijn om de zaken *en détail* te verdeelen, want het zal geheel van de wijze van aanval afhangen, hoe men over de schepen beschikt.

Heeft men bijvoorbeeld niet te vreezen voor eene landing, en worden daar nergens aanstalten toe gemaakt, dan kan men besluiten de schepen te verdeelen over de positie Helder en de zuidelijke stroomen; heeft men daarentegen vrees voor eene landing, dan moet het geheel in drieën, in plaats van in tweeën, worden verdeeld. En nu weer de vraag, hoeveel zal men op de Hollandsche kust noodig hebben? Hoe meer hoe liever natuurlijk, maar vooral veel stoom-kanonneerbooten of staunches. Laat ons nu eens aannemen, dat uit de verschillende stellingen kunnen worden afgestaan voor de verdediging van de kust: 3 ramschepen met een diepgang van 45 en 47 d.M., 4 rammonitors met een diepgang van 26 d.M. en zooveel mogelijk al de staunches met een diepgang van $\pm$ 19 d.M., alle deze vaartuigen gewapend met kanons van 23 c.M., of de zwaardere en betere, die misschien dan zullen ingevoerd zijn.

Wij mogen met zekerheid aannemen, dat geene landing zal beproefd worden dan met *zeer mooi en kalm weder*. We zien zelfs op Scheveningens strand met doodelijke stilte toch noch eenige vrij aardige rollers naar ons toekomen, en als wij eens gaan kijken met een stevige koelte, en dan al die aardige witte krullende kopjes zoo over elkander stoeiende het strand zien naderen, dan zou de eenvoudige aanschouwer niet kunnen gelooven hoe moeielijk het is, om door de spelende golfjes een volle boot of sloep naar 't droge te brengen. Voor onze Scheveningsche visschers is het dan ook geen oortje waard; zij gaan daar even gemakkelijk door heen, als wij door de kalmste plasjes! Maar de mannen, die onze kusten komen bezoeken met zulke hostiele plannen, zijn lang geen Scheveningers! Het omgaan met sloepen in brandingen behoort niet tot het alledaagsche werk van den zeevarende, vraag dat maar eens aan hen, die kennis maakten met de branding op de kust van Atjeh bij beide expeditie's; het aantal daar verloren sloepen met vivres en wat al niet, was in den beginne ourustbarend; langzamerhand leert men zoo iets natuurlijk. Als dus de vijand het durft wagen om zijne volgepakte soldaten in de vaartuigen te plaatsen, die hen landwaarts zullen brengen, kunt ge er staat op maken dat het mooi weer is op de kust, en dat onze kleinste scheepjes geen gevaar buiten loopen.

Waar moeten echter met slecht weder de schepen liggen, die wij bestemd hebben voor de kustverdediging? Binnen 't Nieuwediep is gevaarlijk; ze kunnen daar worden opgesloten. Om de Zuid moeten ze dan eene schuilplaats zoeken, zoolang het Kanaal van Holland op zijn smalst nog niet gereed is; in dat geval is ook daar in de eerste plaats eene schuilplaats. Nu reeds bewijst ons hier de Nieuwe-Waterweg van Rotterdam onschatbare diensten, want de rammonitors en de staunches kunnen er nu reeds ten allen tijde in, uit en door, en vinden er dus bij slecht weer een veilige ligplaats. Onze rammen van 45 en 47 d.M. diepgang kunnen echter bij slecht weder nergens anders blijven dan voor Hellevoetsluis. Van harte hopen we dus dat de Rotterdamsche Nieuwe-Waterweg spoedig dieper worde, en het Kanaal naar Amsterdam spoedig voltooid zal zijn!

Bestaat er nu kans op eene landing, dat is, zijn berichten tot ons gekomen dat een landingsleger door den vijand is gereed gemaakt, en is het mooi weer, dan bekruist onze daarvoor aangewezen vloot de kust, zoo dicht mogelijk onder den wal. Ze houden goeden uitkijk naar vuurtorens en op zee naar kruisers (over beiden straks meer), want van hen moeten ze weten of een vijandelijke vloot in aantocht is en waarheen die vloot koers zet.

Wij laten nu even de vloot kruisen, en gaan een oogenblik naar de armée. Ik stel mij voor dat die bijvoorbeeld opgesteld is langs de kust in Alkmaar, Haarlem, Leiden, 's Gravenhage en Delft, of wel in eenige andere plaatsen langs den Hollandschen IJzeren Spoorweg; verder dat die macht zal bedragen een 15 000 à 20 000 duizend man infanterie, zes à acht batterijen veldartillerie en, zoo dit mogelijk is, een regiment kavallerie. Verder stel ik mij voor, dat in zulke tijden langs de spoor alle particuliere verkeer gestremd zal zijn; dat alles is ingericht om dadelijk troepen, zoowel bereden als andere, ten allen tijde met den meesten spoed te verplaatsen; in een woord, ik reken op eene organisatie, die zelfs een Pruis zou beschamen, en die ons in staat zou stellen om in den kortsten tijd een groote troepenmacht van het eene punt naar het andere te brengen. Bij eene goede organisatie geloof ik, dat de geheele opgenoemde macht van 15 à 20 000 man enz. in zes uren tijds op een van de punten van

onze kust kan geconcentreerd zijn. De Hollandsche IJzeren Spoor loopt van af den Haag tot aan Alkmaar vrij wel evenwijdig op gemiddeld een uur gaans van onze kust af. Van den Haag naar Rotterdam verlaat de spoor die kust voor goed, en benoorden Alkmaar maakt zij eene te groote bocht om de Oost, zoodat die op het diepste gedeelte bijna drie uren van de kust is verwijderd.

Door twee stukjes lijn waren die fouten weg te nemen; de eene lijn moet komen van den hoek van Holland op den Haag, in verbinding met de Hollandsche Spoor (een stukje van 15 kilometers), de andere van Alkmaar naar het Zand (een stukje van 25 kilometers). Ik houd deze verbetering voor dringend noodzakelijk, wil men de defensive kracht van ons land aan die zijde aanmerkelijk verhoogen. Ik stel mij dus voor, dat van die zijde alles uitstekend georganiseerd zal zijn, zoodat ik eene troepenmacht zooeven genoemd, in zes uren kan verplaatsen van het eene punt van de kust naar het andere, en ik geloof dat zulk eene organisatie mogelijk is.

Hoe zullen nu echter de troepenafdeelingen en de op zee kruisende vloot weten dat er eene vloot in aantocht is, en waar zij heen moeten om het landen te verijdelen? Ziehier wat ik zou voorstellen, om zoo spoedig mogelijk een vijandelijke vloot te signaleeren.

Alle vuurtorens van geheel Nederland moeten telegrafisch, onderling zoowel als met de plaatsen waar troepenafdeelingen liggen, verbonden worden. Verder moeten op die vuurtorens ook seintoe-stellen zijn, met daarmee vertrouwde mannen, die er handig mee moeten kunnen omgaan. Die sein-attributen zou ik ook willen plaatsen op alle in de nabijheid van de kust gelegene kerktorens in de provincieën Zuid- en Noord-Holland. Die seintoe-stellen moeten dienen om seinen te kunnen wisselen met kruisers op zee (waarover straks) en ook met onze vloot. Ze moeten zoo volledig en eenvoudig mogelijk zijn, en ik geloof dat we hiertoe over dag moeten gebruiken het internationale seinboek, en voor den nacht eenige seinen samenstellen door gebruik te maken van de midde-

len bij de marine voor nachtseinen gebruikelijk, door combinaties van lantarens, kanonschoten, blikvuren, en vuurpijlen. Die seinen moeten bij nacht tot een zoo klein mogelijk aantal worden teruggebracht, want nachtseinen zijn immer moeielijk uit te voeren en geven dikwijls aanleiding tot vergissingen, die hier noodlottig zouden kunnen zijn. We zouden daarom een tabel willen samenstellen die alléén in de urgente gevallen voorzag, en hoofdzakelijk bestond uit seinen met lantarens (door die in verschillende figuren te toonen), zoo noodig gecombineerd met blikvuren en vuurpijlen, doch geene kanonschoten. 't Zou moeielijk zijn in de 1e plaats voor de vuurtorens om schoten om de minuut te lossen, en ten 2e is het heter alle nachtelijke geschiet te voorkomen. Toch wenschte ik bij iederen vuurtoren een oud kanon te plaatsen met de noodige kardoezen enz., om in zeer enkele omstandigheden een schot te kunnen lossen, ten einde de attentie van een schip of de vloot naar eenig sein te trekken. Met de seinen van het internationale seinboek kan men met eenige oefening en goed zicht spoedig met elkander spreken. Wilde men dit internationale seinboek daartoe gebruiken, dan moet men er echter op bedacht zijn dat men geene vlaggen gebruikt, maar geschilderde zeildoeksche lappen van ongeveer 1 Meter in het vierkant. Bij stilte zou men dikwijls door het niet uitwaaien der vlaggen geene seinen kunnen onderscheiden; met deze zoogenaamde stilteseinen zal men daar nooit last van hebben. Ik geloof dat ik deze wijze van seinen gerust kan aanbevelen; daar de ontdekking bij de 2e Atjeh-expeditie mijne verwachting dienaangaande niet beschaamde. Bij die expeditie volgde eene seinbrigade den troep aan den wal en wisselde met dat zelfde stelsel aanhoudend en vlug de verlangde seinen met de vloot; ook hier werden geene vlaggen doch stilteseinen gebruikt van kleinere afmetingen dan ik zooeven opgaf.

In het internationale seinboek zijn zoogenaamde urgentie- of noodseinen, die met slechts twee vlaggen worden gedaan; dit tableau was nu bij de Atjeh-expeditie seinbrigades veranderd in oorlogseinen, dat beteekent seinen, die men ieder oogenblik noodig had en welke volzinnen niet in het seinboek onder een sein voorkwamen; ze konden wel geseind worden door middel van het seinboek, maar door meerdere seinen; nu geschiedde het door

één enkel sein, bijvoorbeeld een zin als *de vijand gezien op uwer rechterflank* zou een geheelen tijd vergen om over te seinen volgens het boek; daarom hadden wij voor zulk soort volzinnen en technische termen die noodseinen genomen. Volgens dit zelfde beginsel zou hier ook kunnen worden gehandeld, en het zou mij te ver voeren als ik in verdere bijzonderheden dienaangaande trad. Op die torens moet dag en nacht scherp worden uitgezien naar zee, en alles wat daar buitengewoons voorvalt moet geseind worden aan de in 't zicht zijnde vloot, of wel getelegrafeerd aan de commandanten der troepen, die in Noord- en Zuid-Holland bevel voeren.

Om nu verder alles zoo spoedig mogelijk omtrent eene naderende vloot te weten, wenschte ik er nog in zulke tijden op na te houden een aantal *zeer snel stoomende* niet diepgaande stoomscheepjes, die ik de *éclaireurs* van vloot en leger noem. Ze moeten minstens een twaalf à veertien mijls vaart loopen, voor de diensten die ik ze wil laten doen. Een tiental dergelijke scheepjes moeten steeds op zee in den dienst voorzien van *éclaireurs*; altoos zijn er eenige van hen tot op eenige mijlen op zee om uit te zien naar vijandelijke schepen, en bekruisen daarvoor de Noordzee van het Kanaal tot aan de monden van de Eems. Op ieder dezer vaartuigen moet een flink luitenant ter zee het bevel voeren, en zoodra hij een vijandelijk smaldeel, of wat ook, verkend heeft, loopt hij naar den naastbijzijnden vuurtoren, om daaraan te seinen wat hij noodig zal oordeelen; die vuurtoren telegrafeert het ontvangene sein naar den eerstvolgenden enz. en de vuurtorens die onze vloot zien, hijschen dadelijk het ontvangen sein. De bevelvoerende officier op zoo'n *éclaireur* moet wel begrijpen dat van zijne intelligentie zeer veel afhangt, en hij moet zorgen veel te zien zonder gevaar te loopen om genomen te worden. Die *éclaireurs* moeten niet expres voor dien dienst gebouwd worden; ik wenschte ze te zoeken uit de koopvaardijvloot en ze ook te bemannen met eene equipage van koopvaardij-stuurlieden en matrozen; er zullen er meer dan genoeg daartoe te vinden zijn, als hunne dieusten maar goed beloond worden. Even als van de seinen nog veel te zeggen zou zijn, zoo is het ook hier met de *éclaireurs*; het zou mij weder te ver voeren, als ik alle mogelijke diensten enz. ging behandelen van de

éclaireurs, maar ik geloof dat mijne bedoeling daaromtrent duidelijk zal zijn.

Men zal mijn eisch van tien zoogenaamde éclaireurs misschien wat overdreven vinden; ik heb er tien genoemd en ben volgens mijne meening nog te discreet met dien eisch, want men moet er op rekenen dat er verscheidene van die éclaireurs door vijandelijke kruisers zullen worden genomen; ik zeg men moet er op rekenen, en niet dat het gebeuren zal; het 1e geval is echter waarschijnlijk; in het 2e geval zullen we of zeer gelukkig zijn, of wel er zullen geene kruisers van den vijand zijn. Hoe komen wij aan al die éclaireurs? De Nederlandsche koopvaardijstoomvloot heeft wel een tal van stoomschepen, maar zijn er genoeg bij om te voldoen aan de hoog gestelde eischen voor de snelheid, de vaart waarmee zij zich moeten bewegen?

Ik weet het niet, maar we behoeven toch niet alleen Nederlandsche schepen daarvoor in te huren; en als we niet met geheel Europa tegelijk in oorlog zijn, zullen vreemde natiën gaarne ons wat schepen willen overdoen, die aan de gestelde eischen voldoen. We moeten dus reeds lang vóór het uitbreken van een oorlog, lang voor dat er kans voor bestaat, op de hoogte zijn waar zulke schepen zouden te krijgen zijn, om die op de eerste aanvraag (à raison van eenige handen met geld) te kunnen overnemen van de particulieren. Dat die scheepjes dan veel geld zullen kosten geloof ik gaarne, maar wat het zwaarste is moet het zwaarste wegen.

Ter verduidelijking van voorgaande denkbeelden wil, ik trachten om een volledig overzicht te geven van de maatregelen die we, volgens mijne bescheidene meening, moeten nemen, en de middelen, aan te wenden om eene landing te verijdelen; daarvoor wil ik eens veronderstellen, dat wij in oorlog zijn met Engeland, dat we dien oorlog alléén zullen voeren en dus met eigene krachten ons moeten behelpen.

De oorlog is verklaard, en we weten reeds (op de eene of andere wijze) dat zich ergens op de kust van Engeland een leger van een 40 000 man samentrekt, en dat ook vele groote transportschepen naar die plaats worden gedirigeerd. Laten we veronderstellen dat de verzamelplaats der troepen en transportvloot Yarmouth zal zijn,

een van de plaatsen in Engeland, zoowat het dichtst bij onze kust gelegen.

Wij nemen verder aan dat de spoorlijnen van den Hoek van Holland naar den Haag, en van Alkmaar naar het Zand gereed zijn, en alles op de sporen is ingericht tot een vlug en doelmatig troepenvervoer.

Bij het uitbreken van den oorlog moeten reeds die tonnen, bakens en vuurschepen worden weggenomen, die niet hoogst noodig zijn voor onze eigene veiligheid; de vuurtorens hebben, evenals de oorlogsschepen en de éclaireurs, de geheime instructie's over de kustverlichting bij nacht; de seintoestellen en telegraafverbindingen van de vuurtorens, hiervoren aangegeven, zijn aangebracht en in orde, en het noodige aantal éclaireurs is naar zee.

't Is zomer, mooi kalm weêr, lichte maan, enfin, de gunstigste omstandigheden die men voor eene landing kan uitdenken in een Juli-maand, met een flauw zuidelijk zuchtje.

In en bij Yarmouth heerscht de meeste levendigheid en drukte, want 40 000 man moeten naar Nederland, naar Hollands kusten! Hoe groot zullen we nu de vloot rekenen voor het transport van die 40 000 man? Als wij eens aannemen dat 50 schepen de menschen zullen bergen, 10 schepen de paarden en kanonnen, en 10 de vivres en trein, dan zullen wij de plank niet zoover misslaan, en de transportvloot zal dus 70 schepen tellen, bestaande uit flinke stoom-transportschepen. Die transportvloot zal geconvoicerd worden door een groot aantal oorlogsschepen, laat ons rekenen een 40tal; eene vloot dus in het geheel van 110 schepen zal op onze kust afkomen.

Eenige onzer éclaireurs kruisen natuurlijk, zoo mogelijk, in de nabijheid van Yarmouth, en zullen door eigen oogen of door ontvangene berichten weten, wanneer die vloot gereed is tot vertrek, en zullen eindelijk die vloot zee zien kiezen. Als ze dit met zekerheid weten, loopen ze dadelijk met volle kracht naar de Hollandsche kust en geven hiervan bericht aan de kruisers die ze ontmoeten, aan onze oorlogsschepen die ze tegenkomen, en aan den eersten vuurtoren dien ze bereiken kunnen. Overal wordt dit bericht, het vertrek van de vijandelijke vloot, dadelijk overgeseind, en men weet dus in Holland, dat men alles klaar moet maken

om zich naar het een of ander punt te spoeden met leger en vloot. Eene vloot van negentig schepen zal zich natuurlijk niet zoo vlug verplaatsen als een enkel schip, en als wij een vaart voor zulk een vloot aannemen van 6 à 7 mijl per wacht, rekenen we zeker niet te weinig. Onze *éclaireurs* moeten echter minstens 12 mijlen per wacht loopen, en zijn dus de vloot altoos zeer veel voor, dat dan ook noodig is, om alle berichten tijdig te ontvangen. Bij het naderen der vijandelijke vloot zullen er telkens door de *éclaireurs* tijdingen komen, waaruit op te maken zal zijn hoe haar koers is. Onze vloot is onder stoom en beweegt zich naar het punt, waar de vloot naar gissing op aanstuurt. Eindelijk zullen de *éclaireurs* kunnen seinen, „de vloot zet koers tusschen Alkmaar—Helder”; veronderstel dat dit sein te 4 uur (V. M.) door de *éclaireurs* aan de vuurtorens gedaan wordt, en dat ten 5 uur de vijandelijke vloot voor Egmond ligt. Te 4 uur het bericht en te 5 uur liggen ze reeds voor Egmond! maar men wist in Nederland dat er iets op komst was, en alles was reeds uren gereed om naar het bedreigde punt te snellen. De troepen uit Alkmaar rukken op het eerste bericht naar de duinen, en ze zullen daar tusschen vijf uur en half zes zijn; al de andere daarvoor bestemde troepen begeven zich met den meesten spoed per spoor naar het punt, het naast bij de waarschijnlijke landingplaats. Voor dit geval zou uit de stelling Amsterdam een vier duizend man kunnen worden gezonden langs de lijn Zaandam-Uitgeest, die gelijktijdig met die van Haarlem in het duin zouden zijn, zoodat men omstreeks zeven uur, met de troepen van Alkmaar meêgerkend, reeds eene aardige macht present had, terwijl er telkens meer komen, zoodat tegen 11 uur in den voormiddag alles in die streken gereed staat.

Onze vloot heeft natuurlijk niet stil gelegen op het vernemen der seinen, en zal ongeveer tegelijkertijd met de vijandelijke vloot op het terrein, waar gehandeld zal worden, kunnen zijn.

Zou de vloot vóór 11 uur of te elf uur klaar zijn om te debarqueeren? Ik geloof het niet, als ik mijne ondervinding raadpleeg, die ik bij drie debarquementen op vijandelijke kusten opdeed.

Deze debarquementen geschieden in Oost-Indië tegen eenen in-

landschen vijand, slecht gewapend, van geene behoorlijke artillerie voorzien en zelfs van geen enkel schip, om onze landingen te bemoeielijken. En wat zag ik? Bij het eerste débarquement dat ik bijwoonde, in de eerste Bonische expeditie, 1859, lagen we dagen op de reede, en alles kon kalm worden klaar gemaakt. We lagen in eene baai, waar geene deining of zee in die dagen stond, en den dag vóór het débarquement werden alle vaartuigen en débarquementsmiddelen gebracht bij de schepen, waarvan troepen moesten débarqueeren; geen vijand, die het ons lastig maken kon. Ik was toen adelborst 1ste klasse, en weet er van meê te praten, dat er beschikkingen werden genomen voor den volgenden dag, den dag van het débarquement; van 's morgens dat de zon opging tot 's avonds negen uur flaneerde ik over de reede om orders enz. over te brengen. Alles was even goed geregeld, en niettegenstaande de beste maatregelen duurde het ruim drie uren voor de sloepen bezig waren naar den wal te roeien.

Het tweede débarquement dat ik bijwoonde, was bij de eerste Atjeh-expeditie, in de maand April 1873. Op onze reis naar Atjeh waren débarquements-orders en alle maatregelen reeds genomen; den 7 April werd den geheelen dag *hard* op de reede gewerkt tot laat in den avond, om alles klaar te krijgen voor het débarquement, en te 5 uur werd er een begin meê gemaakt; eerst ten acht ure waren de sloepen voor den wal. Ik moet hier niet vergeten bij te voegen dat de sloepen naar den wal werden gesleept door stoomharkassen.

Het derde débarquement, waar ik getuige van was, had plaats bij het begin der tweede expeditie tegen Atjeh. Ook hier was dagen achtereen gelegenheid, en werd die dan ook benut, om alles voor het débarquement in gereedheid te brengen. De schepen die troepen aan boord hadden, stoomden den vorigen avond naar de débarquements-plaats met sloepen en vlotten op sleeper; te 4 uur gingen de eerste soldaten in de sloepen en te 8¼ uur stond de eerste soldaat, de luitenant Vinckhuizen, aan wal. Een ieder die getuige is geweest van débarquementsen, zal met mij eens zijn dat het zoo gemakkelijk niet is en zoo vlug niet gaat, om zelfs onder de gunstigste omstandigheden een 40 000 man aan den wal te zetten, (werpen is de geijkte term!), als ze maar eens willen nagaan, wat

het débarquement van eenige bataljons al een tijd vordert. (Ik spreek hier nog niet eens van débarqueeren van artillerie en cavalerie.) De uitdrukking „een leger op de kusten werpen” mag geijkt zijn, juist is die volgens mijne opvatting niet; ten minste wat ik er van zag, gaf mij niets geen gooierig of werpachtig idée! De beste soldaten van de wereld zijn niet gewoon aan boord van een schip; nog minder zijn ze te huis in sloepen. Ze loopen al onhandig aan boord van de breedste tusschen dekstrappen af, gekleed in klein chambrée-tenue; en nu moet ge zien hoe onhandig en langzaam zulk een met geweer, ransel, sabel, tasschen enz. bepakt en opgetuigd soldaat langs eene smalle, altoos onmogelijk wiegelende trap in de sloep neerploft, en hoeveel tijd het duurt eer zoo'n dikke, beladen man op een klein plekje zit! Op grond van opgedane ondervinding geloof ik dus niet, dat de vijand zoo gauw klaar komt met débarquement, en volgens den schrijver van de krijgskundige beschouwingen, hierboven door mij aangehaald, kwam de Engelsche vloot in 1799 den 26 Augustus tusschen Calantsoog en Huisduinen ten anker in den morgenstond. Dien dag (zegt de schrijver) werden alle voorbereidselen gemaakt „tot de landing, die in den vroegen ochtend van den volgenden dag begon.” Ook die Engelschen hadden dus een vier en twintig uur noodig.

Daar ik nu reeds voor onzen vijand alle mogelijke gunstige omstandigheden heb gesteld, wat weer, wind en zee aangaat, wil ik ook daar nog eens bij nannemen, dat hij vóór twaalf uur des middags van dien zelfden dag dat hij kwam, klaar is om te débarqueeren. (Is dit het geval, dan hebben we met een vijand te doen, die recht heeft op onze bewondering!) Vóór den middag is dus alles gereed om van boord af te steken! Maar in dien tijd kunnen wij onze strijdkrachten verzamelen op het punt, waar de vijand zal débarqueeren. Gesteld al eens, dat we een oogenblik in de war zijn geweest omtrent het ware punt van landing, dan nog zouden wij te geleger tijd met een gedeelte der macht present kunnen zijn.

Ik hoor nu al zeggen: „Maar beste vriend, wat doe je met die oorlogscheepjes en de 12 000, misschien 20 000 man infanterie en eenige batterijen artillerie? Ze schieten immers eerst de oorlogscheepjes in den grond en daarna openen ze zulk een vuur op

de kust, dat hunne troepen onder dat geschutvuur débarqueeren enz. enz. Zooals (en dan volgt de machtspreuk) we dan ook in het jaar 1799 gezien hebben!" Dat er schepen in den grond worden geschoten is mogelijk en zeer waarschijnlijk, maar ze zullen dan al veel kwaad gedaan hebben; dat ze dan verder zoo gemakkelijk onder een hevig geschutvuur van de vloot zullen débarqueeren, neem ik niet aan.

Laat ons eens nagaan wat onze positie zal zijn tegenover den vijand, die gerangeerd zal liggen, zooals dit gewoonlijk het geval bij landingen is, in eenige liniën evenwijdig aan de kust.

In de linie, die het dichtst aan onze kust ligt, zullen de oorlogschepen liggen, en in de daarachter liggende liniën de transportschepen met troepen, paarden, kanonnen en verderen trein, terwijl in de buitenste linie misschien nog eenige zwaardere en lichtere oorlogschepen zullen liggen, om de transportvloot aan de zeezijde tegen alle mogelijke vijandelikheden te vrijwaren. Wanneer wij de kaarten zien van de kusten van Noord- en Zuid-Holland, dan zien we dat de lijn van 50 decimeter diepte (dat is 17—7 voet) gemiddeld op een afstand van $\pm$ 800 Meter evenwijdig aan het strand loopt, en die van 80 decimeter diepte (dat is 28—3 voet) op een afstand van $\pm$ 1500 M.; de eerste linie der vijandelijke schepen zal dus ongeveer een duizend Meter van het strand verwijderd zijn (1). Onze schepen van minderen diepgang kunnen door de zwaardere schepen van den vijand wel beschoten, doch niet geramd worden; hierbij verliest natuurlijk de vijand een groot voordeel, dat hij een aanvalsmiddel ongebruikt moet laten. Vijandelijke schepen van denzelfden diepgang als de onze, kunnen natuurlijk komen daar wij zijn, doch ze zullen van gelijke krachten zijn als wij en dus minder te vreezen; doch men moet ook niet vergeten, dat wij met meer vertrouwen zullen kunnen manoeuvreeren op ondiep water, daar wij op onze schepen uitstekende loodsen zullen of kunnen hebben, die met ieder ondiep plekje daar op de kusten bekend moeten zijn. Onze ram-

(1) De grenzen van de diepten zijn natuurlijk zeer ruw opgegeven, daar ze hier meer, daar veel minder van de kust verwijderd zijn. 't Is alleen dat ik die afstanden telle quelle opgeef, om de gedachte beter te kunnen bepalen.

schepen van ± 47 dM. diepgang blijven dus op ± 800 M. van de kust en 200 M. van de grootere vijandelijke schepen, die hen niet kunnen genaken; de ram-monitors blijven op ± 400 M. van de kust en ± 600 M. van de vijandelijke grootste schepen, en de staunches kunnen binnen de 200 M., op enkele plaatsen nog dichter, langs de kust loopen en zijn dus 800 à 900 M. van bedoelde schepen verwijderd.

Wij zullen nu met onze geringe macht tegenover deze zooveel grootere staan, en al brengen de omstandigheden nu al eens mee dat er nog eenige schepen gemist kunnen worden uit het Nieuwediep, dan nog blijft onze macht zeer nietig, en van offensief handelen zal natuurlijk geen quaestie zijn. Onze vloot zal handelen naar een bepaald plan, bijvoorbeeld: de ramschepen zullen, altijd in beweging blijvende, niet te dicht op elkander kruipen, maar toch dicht genoeg bij elkander blijven om bij aanvallen van vijandelijke rammen (van gelijken diepgang als zij) elkander te kunnen ondersteunen; de ram-monitors zullen op minder diepte evenzoo handelen, en de staunches, op zeer ondiep water blijvende, zullen de voordeeligste positie innemen die ze kunnen, en zeer ver onderling van elkander blijven. De kommandeerende officieren moeten met het meeste beleid woekeren met de voordeelen, die zij op den vijand hebben, en die nog al gewichtig zijn, zooals minder diepgang, het aanbieden van zooveel kleinere doelen, en de meerdere bekendheid met de ondiepten waarvan zij gebruik zullen kunnen maken. Zij moeten zich, volgens mijne meening, niet inlaten met de groote vijandelijke oorlogsschepen door zich in een vuurgevecht te wikkelen: het mikpunt, hun doel moet zijn de transportvloot; ze moeten trachten daaronder verwarring te brengen en brand te schieten, zoodat het embarqueeren in de kleinere vaartuigen zoo niet onmogelijk, dan toch hoogst moeielijk gemaakt worde.

Onze vloot zal natuurlijk in de eerste plaats het mikpunt zijn der vijandelijke schepen, en ze zullen in den beginne veel te lijden hebben. Door steeds in beweging te blijven en zich zooveel mogelijk in rook te hullen, moeten ze de trefkans kleiner maken, en spoedig zal het vijandelijk vuur minder gevaarlijk worden, daar de massa vuurmonden van hunne vloot niet ongebruikt zullen blijven,

en spoedig de geheele vloot in een rookwolk hullen. Het schieten zal nu van beide zijden veel op de gis moeten moeten gaan, waarbij wij zeer veel, zij minder zullen winnen; want hoe de vijand zijne transportvloot ook moge opstellen, 't zal altoos een kolossaal doel blijven waarop de onzen vuren. Die transportvloot zal bestaan uit niet gepantserde schepen, en dus ieder projectiel dat treft zal effect moeten sorteeren; er zal hier en daar brand worden geschoten, en een enkel gelukkig schot op een volgepakt troepenschip kan van zulk een schip alles aan de landing onttrekken.

Niettegenstaande ons fel vuur op de transportvloot, gelukt het hun toch de troepen in de vaartuigen te krijgen, en we zien de bijna onafzienbare rijen naderen, die tot achter de voorste linie vijandelijke schepen, dat is dus tot op $\pm$ 1000 Meter van den wal, vrij wel aan ons oog onttrokken zijn geweest. Met den meesten spoed moet die massa sloepen, gesleept door stoombarkassen enz., de 1000 Meter, die hen van den wal scheidt, trachten te doorloopen.

Zijn er nu nog ramschepen of ram-monitors van onze vloot ongedeed, dan zullen die nog overgeblevene niet in gebreke blijven om eens door die vaartuigen eenige malen heen te varen. Is er echter niet een van die schepen meer daarloe in staat, dan vereenigen de overgeschoten staunches al hun vuur op dit groote doel, in vereeniging met de artillerie, die nog staat te wachten in de duinen.

De infanterie, artillerie en kavallerie zullen zich achter de duinen kunnen opstellen, zonder door den vijand bespeurd te worden, te meer daar onze vloot onder den wal hunne attentie in de eerste plaats zal trekken, en wanneer beide partijen eenmaal goed aan het vuren zijn, zal er van uit zee wel niet veel van den wal te zien zijn. Ik stel mij dus voor, dat de opstelling met gemak en zonder verliezen zal kunnen geschieden.

Naderen de sloepen den wal, dan kunnen de goed verdekt opgestelde batterijen reeds spoedig hun vuur openen op die groote schijf van sloepen en vaartuigen, en zullen weinige granaten en granaat-kartetsen hun doel missen. Tegen het oogenblik dat zij de sloepen moeten verlaten, en dus nog een groot gedeelte hebben af te leggen door het zeewater badende voor dat zij zijn opge-

steld, is het oogenblik om hen met geschut- en geweervuur te teisteren, en onze infanterie zal zich nu, even als de artillerie, minder te dekken hebben, daar de schepen hun vuur niet zoo stout naar den wal durven zenden, wjl er kans bestaat dat zij hunne eigene troepen zullen treffen.

Onze troepen staan daar nu tegenover den vijand in zulk eene voordeelige positie, dat ik hier met de meeste gerustheid op een gunstigen afloop afscheid van hen neem!

Iedere vijand nu, die eene landing zou willen beproeven, weet zeer goed dat hij iets gaat doen, dat veel moeite, veel tijd en veel geld vordert, en dat het immer eene gewaagde handeling blijft; want mislukt zulk eene landing, dan kan het leger daarmee verloren gaan. Wat had er met het Engelsch-Russisch leger wel gebeurd, als de Fransche generaal Brune meer doortastend en eerlijk gehandeld had!?

Iedere vijand weet ook, wat de Engelschen en Russen vonden in Noord-Holland op smalle dijken en in lage polders, en zijn daarom nog zoo zeker niet in 't bezit van Holland te blijven, al gelukte hunne landing. Ze zullen dus behalve een groot leger, talrijke zaken moeten medevoeren, zoowel om in hun onderhoud te kunnen voorzien, als tot verpleging van de troepen in een voor hen ongezond drassig land. Ze zullen dus geene dusdanige onderneming wagen, of ze moeten met eenige zekerheid weten of kunnen berekenen, dat die onderneming met succës bekroond zal worden.

Als men buitenaf weet dat wij zijn voorbereid op eene landing, en dat het ons daarmee ernst is, zal die aanval aan de zeezijde zoo spoedig, ja misschien in het geheel niet worden ondernomen.

Nemen wij echter geene maatregelen, zijn wij onvorbereid, dan is ons land aan die zijde voor elke macht open, en zullen wij te laat tot onze eigene schande inzien, dat we met betrekkelijk weinig moeite en geld twee onzer schoonste provinciën voor de ellende van een inval hadden kunnen vrijwaren en ons geheele land van overheersching hadden kunnen redden.

Laat ons daarom waken en klaar zijn tegen het noodig is, en daarmee niet te laat komen!

Ik heb gezegd.

De VOORZITTER meent het gevoelen der Vergadering uit te drukken, als hij den spreker bijzonder dank zegt voor zijne belangrijke rede, belangrijk in een dubbel opzicht, en omdat zij eene aangelegenheid behandelt die eene hoofdzaak bij onze landsverdediging is, en omdat de spreker het voorrecht had zijne theoretische voorschriften te kunnen gronden op ondervinding, hetgeen zeer veel waard is. De Vergadering zal voorzeker gaarne discussie voeren over het behandelde onderwerp, en om den leden gelegenheid te geven zich op die discussie voor te bereiden, schorst de Voorzitter de bijeenkomst voor eenige minuten.

De werkzaamheden hervat zijnde, geeft de Voorzitter — niemand aanvankelijk de discussie openende — het woord aan den heer De Bas.

De heer DE BAS heeft zich als cavalerie-officier zelden in een moeilijker geval bevonden dan op dit oogenblik. Hij heeft altijd gehoord, dat de cavalerie weinig of niets tegen de marine vermag; alvorens dan ook eenige punten te bespreken, die door den heer Marinkelle zijn aangevoerd, begint hij, hoewel cavalerie-officier, zoo als men bij de marine zegt de vlag te strijken, om zich zoo noodig spoedig gewonnen te geven. Alleen zal het stellen van eenige vragen het bewijs leveren, dat hij het dezen avond behandelde onderwerp met de meeste belangstelling heeft gevolgd.

De hypothese van een oorlog met Engeland, door den heer Marinkelle gekozen, heeft natuurlijk dezelfde waarde als elke andere hypothese; de onderstelling echter, waarvan de heer Marinkelle in dit opzicht uitgaat, acht spreker niet zeer waarschijnlijk. Wanneer er sprake is van de weermiddelen, die wij moeten bezitten tegen eene vijandelijke landing, zou spreker vooral gaarne het vraagstuk van onze onzijdigheid willen te pas brengen.

Het is het belang en de plicht van Nederland, die onzijdigheid krachtig te handhaven, wil het eerlijk en zonder karakterloosheid bij de houding van eene neutrale mogendheid volharden. Die neutralitetti

moeten wij vooral tot vóórkomen van oorlogsgevaar weten te steunen tegenover groote mogendheden, die tot zelfbehoud of uit zelfzucht het van belang konden achten ons land te bezetten.

Men denke daarbij aan onzen oostelijken nabuur en aan Frankrijk; België blijft natuurlijk buiten beschouwing. Mocht, hetgeen misschien het meest dreigt, een nieuw conflict ontstaan tusschen Duitschland en Frankrijk, waartoe de brandstoffen zich meer en meer ophoopen, dan zou onze oostelijke nabuur het recht hebben te eischen, dat onze onzijdigheid niet alleen werde geproclameerd, maar ook, dat wij in staat waren die te handhaven. Voor de annexatie-plannen, die Duitschland worden toegedicht, voeden wij minder vrees. Koesterde die mogendheid werkelijk dat voornemen, dan heeft het drie jaren geleden eene uitstekende gelegenheid ongebruikt laten voorbijgaan. Dezer dagen werd er nog door een van onze militaire bladen op gewezen, dat de vrijzinnige grondslag, waarop ons handelsverkeer met Duitschland berust, het voor Duitschland van weinig belang maakt ons land in bezit te nemen. Bovendien is Nederland als onzijdige mogendheid veel waard voor Duitschland, omdat ons land het betrekkelijk zwakke frontier van de Eems en van Hannover dekt; wanneer Duitschland echter met het oog daarop een eisch deed, het ware die, dat Nederland in staat zij zijne onzijdigheid te handhaven vooral aan de zeezijde — en geen frontier ligt thans meer open dan juist onze kust. Geldt het een oorlog tusschen Duitschland en Frankrijk, dan kan wellicht Frankrijk trachten dat zwakke frontier te naderen, om zijne operatiën langs onze kusten te leiden; onderstelt men een aanval van Duitschland, dan bestaat de mogelijkheid om, gecombineerd met een aanval aan de landzijde, ons gelijktijdig aan te tasten op het meest kwetsbare punt, d. i. de kust. Op die gronden moet men er ernstig op aandringen, dat de kust beschermd worde, niet langer open blijve liggen, zooals nu het geval is. Daarom achten wij noodig, *ook ten einde landingen te verijdelen*, eene active marine; *om het forceeren van onze zeegaten en riviermonden te voorkomen*, versterking van onze kusten.

De heer Marinkelle sprak van zijne ondervinding bij drie landingen; daartegen kan spreker, tot heden enkel „chétif guerrier de cabinet”, niets overstellen dan feiten uit de krijgsgeschiedenis; maar op dien grond meent spr., tegenover het schijnbaar dralen

bij andere landingen ook een voorbeeld van meerdere activiteit te mogen stellen. Dat voorbeeld is te vinden in den Krim-veldtocht.

Toen Oostenrijk in 1854 de Donau-Vorstendommen had bezet, besloten de bevelhebbers van Frankrijk, Engeland en Turkije met hunne legers van Varna over te steken naar de Krim. Die afstand, door eene aanzienlijke transportvloot (ruim 60 000 man op 384 vaartuigen) zeer langzaam afgelegd in 6 à 7 dagen, bedraagt niet meer dan de dubbele afstand van de Jahdegolf tot Texel, gelijke afstand als van Cherbourg tot de kusten van Holland, door goede stoomslepers bij goed weder in 2 en 3 maal 24 uren af te leggen. Die transportvloot ontscheepte op den 14^{en} September van 8 tot 10'svoormiddags binnen 2 uren 6000 man met bijbehorende artillerie, en in den avond van dienzelfden dag stonden 45 000 man Franschen, Engelschen en Turken met 60 bespannen vuurmonden volkomen uitgerust aan den wal. Onze kust van Texel naar Brouwershaven heeft eene uitgestrektheid van ongeveer 30 uren. Wanneer wij ons veldleger, geschat op 40 à 50000 man, bij onderstelling van een gelijktijdigen aanval te land en ter zee, gaan opstellen, zal er wel niet meer dan hoogstens ééne divisie beschikbaar blijven om de kust van Texel tot Brouwershaven te bezetten. Zooals onze divisien nu georganiseerd zijn op 8 bataljons, 2 eskadrons en 3 batterijen, ongeveer 10,000 man, zal het hoogst moeielijk, haast onmogelijk zijn, om aan eene vijandelijke vloot het landen te beletten over eene uitgestrektheid als van Texel tot Brouwershaven; dit kan mijnzins alleen geschieden met behulp eener voldoende sterke marine. Spreker gelooft, dat de heer Mariukelle bij het bespreken van eene landing op onze kust, te veel is uitgegaan van het oude denkbeeld, dat eene grootere Mogendheid alleen zal komen met groote en diepgaande vaartuigen. Men moet niet vergeten, dat Frankrijk, vooral na den Krim-veldtocht, wat het materiëel tot het doen van landingen betreft, in een zeer goed voorbereiden toestand verkeert. Duitschland is veel te goed bekend met onze kust, om eene landing te beproeven met een charter van schepen, dat daartoe ongeschikt is. Spr. gelooft ook niet, dat de vijand met eene transportvloot tot eene landing zijne havens zal verlaten, tenzij, bij den vooruitgang der meteorologische waarnemingen het vooruitzicht voldoende zij verzekerd, dat die operatie met kalm weder kunne plaats hebben.

Aannemende dus, dat b. v. Duitschland zich daartoe voorbereidt door bij tijds, dat wil zeggen maanden vooruit, platbodenvaartuigen te doen vervaardigen, beschouwt spreker het geenszins als eene onmogelijkheid, om in de Jahde-golf eene aanzienlijke troepenmacht te embarkeeren op eene charter van schepen, dat hij maar zal vergelijken bij eene soort van groote aken. Hij acht het voldoende te wijzen op de Scheveningers, die overal hunne pincken op de kust werpen en hun visch aan den wal brengen, om aan te toonen, dat het tot de mogelijkheid behoort, met eene transportvloot van platbodenvaartuigen zeer nabij de kust te komen en zeer snel troepen te débarqueeren, altijd, wanneer onze marine niet in staat is geweest een dergelijken aanval te weren. Wordt zulk een transportvloot op onze kust onverwacht overvallen door slecht weder, dan kan zij Zierikzee of Brouwershaven binnenloopen, waarvan de reede geheel onverdedigd is; en wanneer de aanval van Fransche zijde dreigt, zouden de schepen Vlissingen kunnen aandoen, om gunstiger omstandigheden af te wachten.

In de eerste plaats dus tot factor nemende, dat eene voldoende troepenmacht niet disponibel zal kunnen gesteld worden om overal bij tijds tegen de landingstroepen te ageeren; in de tweede plaats, dat het onverwacht opdagen uit zee alleen door de marine verhinderd kan worden, gelooft spreker, dat de landing in beginsel niet moet worden belet door het leger, maar *voornamelijk door het active gedeelte van de marine*. In dit opzicht denkt hij homogeen met den heer Jeekel, al heeft deze hem, spreker, vroeger in andere opzichten te geavanceerd genoemd.

De vraag, die spreker stelt om tot een practisch resultaat te komen, is deze: *Oer welke strijdkrachten beschikt onze marine daartoe op dit oogenblik?* Deze zijn reeds door den heer Marinkelle omschreven; spreker wil er alleen bijvoegen, dat een van onze voornaamste toekomstige bodems, de *Koning der Nederlanden* — echter voor de dienst in Indië bestemd — spoedig gereed zal zijn en 4 vuurmonden van 28 centimeter voeren. Wij bezitten feitelijk 4 rammen, elk gewapend met minstens 2 vuurmonden van 23 centimeter, 10 monitors met 20 stukken van 23 centimeter, en 10 staunches met 10 vuurmonden van dat kaliber. Die onderscheidene bodems zullen dus allen te zamen 50 à 60 vuurmonden

voeren. Voor de diensten, die de heer Marinkelle aan de kruisers heeft aangewezen, kunnen wij onze stoomschepen bestemmen; maar spreker zou, na al wat hij er over gelezen heeft, toch ernstig betwijfelen, of deze als thans werkelijk in staat zullen zijn den dienst van kruisers op die active manier, als ondersteld wordt, te vervullen.

Als men al die bodems overziet, gelooft spreker, dat buitengaats tegen eene landingsvloot alleen gepantserde vaartuigen als de *Koning der Nederlanden* en de 4 rammen zouden mogen gebruikt worden; de monitors en staunches zijn meer bepaald bestemd tot de verdediging biinnengaats. Doch van de 4 ramschepen, die *op dit oogenblik mogen gerekend worden landingen te kunnen beletten*, zijn er slechts 2 (*Buffel* en *Guinea*), die *onder alle omstandigheden* hunne taak buitengaats zouden kunnen verrichten; de twee andere rammen zijn minder voor dien dienst geëigend, en zullen daartoe alleen onder gunstige omstandigheden in staat zijn. Wil men daarbij *onder zeer gunstige omstandigheden* nog de 10 monitors voegen, dan zullen wij hebben 14 gepantserde bodems met eene bewapening van 28 à 36 vuurmonden. Met zekerheid is aan te nemen, dat, nabij Texel of wel in het Zuiden *vereenigd blijvende*, die 14 bodems tegenover zich zullen verkrijgen een overmachtig aantal gepantserde schepen van onze tegenstanders, die over een grooter getal en over zwaardere charters kunnen beschikken dan wij. Duitschland o. a. zal in het volgende jaar 11 ramschepen bezitten, waarvan 2 of 3 met een strijdvermogen, dat wellicht het vermogen van onze 14 bodems te zamen overtreft. Ook Frankrijk beschikt over eene talrijke gepantserde vloot; zoodat, als thans georganiseerd, mislukking van onze pogingen ter zee te verwachten is. Onder die treurige omstandigheden is eene nederlaag voor onze marine met zekerheid te voorzien, terwijl met het oog op den tegenwoordigen toestand van ons leger, wat getalsterkte betreft, dit niet voldoende bij machte zal blijken om een landing in tijds te beletten. Gelukt deze aan Frankrijk, dan zou Duitschland ons dit kwalijk kunnen nemen; gold het daarentegen Duitschland, dan ware langs dien weg ons vonnis geteekend. Gaat men over tot *verdeeling* van de 14 bodems, dan komt men nog tot ongelukkiger resultaten. Bij eene verdeeling toch dierzelfde vloot over Texel en het zuidelijk frontier, bevindt men, dat men

bij Texel slechts 20 en in het zuidelijk frontier 16 stukken zal kunnen verkrijgen, terwijl in ieder geval het acces van de Schelde onverdedigd blijft. Toch stemt deze verdeeling overeen met die in 1870 gevolgd, toen onze strijdkrachten ter zee nagenoeg op dezelfde wijze opgesteld waren.

Juist met het oog op het beginsel van neutraliteit is het dus de plicht van Nederland, ondanks de groote kosten daaraan verbonden, ook de marine zoo goed als het leger in een zoodanigen staat te brengen en te houden, dat wij die onzijdigheid krachtig kunnen steunen. Het is waarschijnlijk dat, wanneer Frankrijk of Duitschland hunne geheele scheepsmacht tegenover ons brengen, wij het onderspit dreigen te delven; maar die onderstelling is niet aan te nemen; voert Duitschland oorlog met Frankrijk, dan heeft het ook elders oorlogschepen noodig, terwijl Frankrijk eveneens maritieme macht tot bescherming van zijn handel zal behoeven.

Onze traditiën en onze geschiedenis, vooral ook de geschiedenis onzer marine, stellen het ten plicht onze weerbaarheid te verhoogen, vooral ook onze marine in een beteren toestand te brengen.

Toetst men deze beschouwing aan hetgeen in 1864 ontworpen is door de Commissie voor de kustverdediging, eveneens aan de voorstellen van een onzer bekwaamste krijgskundigen, thans lid der Kamer, dan zal men zien, dat onze eisch tot eene goede organisatie der marine, ten einde ons zelfstandig volksbestaan te kunnen handhaven, niet te hoog is gesteld, voldoening aan dien eisch niet onmogelijk is.

De Commissie van kustverdediging heeft in 1864 belangrijke beginselen gesteld met betrekking tot onze verdediging. Die Commissie was samengesteld uit onze kundigste zee- en landofficieren, en meende, dat de active marine krachtig moet medewerken om op de kust der Noordzee vijandelijke landingen te bemoeielijken. Zij onderstelde, dat gepantserde ramstoomschepen van *de active marine* de stelling Helder-Texel zouden ondersteunen: hoeveel schepen daartoe bestemd zouden worden, zeide zij evenwel niet; tot de *binnenlandsche verdediging*, zooals die grootendeels ook is voorgedragen door den heer Marinkelle, vorderde de Commissie ongeveer 7 stoomrammen, 3 stoombatterijen en 3 drijvende batterijen, 14 monitors en eenige éclaireurs, in den zin als door den

spreker bedoeld; bovendien stelde zij een zeer groot getal torens en vaste batterijen voor, om het forceeren onzer voornaamste zee-gaten te beletten. De majoor de Roo van Alderwerelt heeft in plaats van dat getal rammen, stoom- en drijvende batterijen voorgesteld, 6 stoom- en 5 drijvende batterijen; in plaats van 14 monitors, 20 gepantserde kanonneerbooten, en voor den dienst van éclaireurs enz. eenige houten schepen; verder het drijvend materieel, dat men toen had.

De belangrijke voorstellen van de Commissie en het doorwrochte werk van den majoor de Roo als grondslag aannemende, tevens met het oog op de ontwikkeling der maritieme krachten onzer naburen sinds 1870, onderwerpt Spr. voor onze gepantserde scheepsmacht de volgende samenstelling aan het oordeel van den heer Marinkelle, als: tot de verdediging *buitengaats en het beletten van landingen* — 4 ramschepen (type *Koning der Nederlanden*); in plaats van 7 stoomrammen, 3 stoom- en de 3 drijvende batterijen — 8 rammen (type *Buffel*); tot de verdediging *binnengaats* — 20 monitors en 24 staunches; verder 10 schroefstoomschepen als éclaireurs. Voor den dienst *buitengaats* zou men dus hebben 12 ramschepen — 4 (type *Koning der Nederlanden*) en 8 (type *Buffel*) — *binnengaats* 20 monitors en 24 staunches. Wil men nu niet alleen onze zee-gaten, maar ook de koloniën en onze handelsvloot beschermen, dan zou spreker nog verlangen 6 groote kruisers, (type *Atjeh*, als in aanbouw) en 10 kleinere, nog aan te bouwen. Spreker begroot de kosten dier scheepsmacht op 40, met onvoorziene uitgaven wellicht op 50 millioen gulden. Zijn voorstel met bescheidenheid aan het oordeel van den heer Marinkelle onderwerpende, vraagt hij, of een eisch van 40 millioen, hoe hoog die ook zij, overdreven kan geacht worden tot plichtmatige verzekering van 'slands behoud, te minder, wanneer men in aanmerking neemt, dat slechts kort geleden de toestand der schatkist zoo gunstig bleek, dat men haast geen weg wist met 40 millioenen die beschikbaar bleven!

De heer VAN DER MANDELE zegt dat eene der voornaamste vragen, die hij had willen doen, deze was, of de sterkte der troepenmacht, die de heer Marinkelle geschat heeft op 12 000 à 15 000 man infanterie, met 6 à 8 batterijen veldartillerie en 1

regiment kavallerie, werkelijk aan ons leger zou kunnen onttrokken worden? Het antwoord daarop is echter reeds door den laatsten spreker gegeven.

Wat de mogelijkheid van een oorlog met Engeland aangaat, had spreker ook de exceptie willen opwerpen, dat die zeer onwaarschijnlijk is.

Het technisch gedeelte, dat dus nog overblijft, betreft de éclaireurs. De heer Marinkelle heeft voorgesteld, die niet te doen aanbouwen, maar ze te trekken uit de vreemde koopvaardischepen, niet uit de binnenlandsche. Spreker is het volkomen met den heer Marinkelle eens, dat bij ons geene booten gevonden worden, die 12 à 14 mijlen loopen; maar als men nagaat wat er van dien aard in het buitenland te vinden is, dan ziet men dat men voor booten van die snelheid tot groote afmetingen moet komen, zooals die van de Cunard-lijn, van de Compagnie-Française op Brazilië, van Holyhead naar Dublin, enz. Die booten zijn zoo groot, dat zij ongeschikt zijn voor den éclaireurs-dienst.

Doch er is nog eene andere quaestie. Met het oog op de Alabama-quaestie, die geheel Europa beroerd heeft, verdient de vraag overweging, of het geen schending der neutraliteit zou zijn, booten te leveren die kennelijk bestemd zijn om oorlog te voeren tegen eene andere mogendheid?

De heer Lutz, herinnerende dat reeds gewezen is op de onwaarschijnlijkheid dat een aanval op onze kust van Engeland zou komen, zegt dat het eene andere vraag is, van wien dan eigenlijk wèl de aanval zou komen. De vorige spreker heeft op Pruisen en Frankrijk gewezen, vooral, wat deze laatste mogendheid aangaat, met het oog op de bewaring van onze neutraliteit. De oorlog van 1870—1871, die over zooveel zaken een nieuw licht heeft verspreid, heeft naar sprekers inzien ook ten aanzien van de neutraliteit een nieuw gezichtspunt voor ons geopend.

Wat was in 1870 het geval? Het plan was, om met het corps onder generaal Trochu, ter sterkte van 30 000 man, eene landing te doen hetzij in de Oostzee, hetzij in de Noordzee. Door de nederlagen, die geleden werden, kwam men van dit plan terug. Maar ondersteld dat het ware gevolgd, dan nog had het geen

kans van slagen gehad. De Pruisen zouden tegenover de 30 000 man, twee legercorpsen, ieder groot 30 000 man, hebben kunnen overstellen. Bij de uitgebreidheid die thans de legers hebben, is eene landing bijna onmogelijk, omdat men steeds in staat is eene veel grootere macht tegenover het landingscorps te stellen. Wat nog bij Sebastopol mogelijk was, is nu door de spoorwegen niet meer mogelijk. Het is dus niet aan te nemen, dat Frankrijk er ooit aan denken zal om met een corps van 30 000 man eene landing te beproeven, en zich bloot te stellen: vooreerst aan de kans van mislukking der landing, en in de tweede plaats om, is de landing al gelukt, verslagen te worden, want zeer spoedig zou het stuiten op een leger der Pruisen. Op dien grond mag men gerust aannemen, dat wij nooit iets zullen te vreezen hebben van eenige poging der Fransen om eene landing te beproeven. En een aanval van Pruisen van de zeezijde is evenmin te verwachten, omdat, beoogt het een aanval, het dien gemakkelijker aan de oostelijke zijde dan aan de zeezijde kan ondernemen.

De heer Marinkelle nam aan, dat wij bij de verdediging onzer kusten zullen kunnen beschikken over 20 000 man met 4 batterijen en 1 regiment kavallerie. De heer De Bas achtte dit niet waarschijnlijk en zeide, dat wij slechts ééne divisie beschikbaar zouden hebben om eene landing te beletten. Is die laatste meening juist, dan ziet het er inderdaad treurig uit. Men mag echter niet aannemen, dat wij met ons geconcentreerd verdedigingsstelsel, nadat alle troepen achter de Utrechtsche-linie zijn opgesteld en waar dus, althans bij het begin van den oorlog, 40 000 man met de noodige artillerie en kavallerie zullen opgesteld zijn, werkelijk minder dan 20 000 man aan onze kusten zouden kunnen vereenigen.

De heer HOOGENBOOM zegt: Het zal wel onnoodig zijn in deze vergadering op te merken, dat het hoogst moeielijk is, vooraf met juistheid aan te geven hoe de vijand zal handelen en hoe wij zullen optreden. De ondervinding leert, dat de aanvaller dikwijls juist zóó handelt als men niet had verwacht, en dat eene onbeleeft afwijking, door den vijand, van het vooraf opgemaakte programma, de schoonste plannen van den verdediger in duigen werpt. De heer Marinkelle heeft trouwens heden avond ook on-

dervonden, dat de aanval soms juist komt van eene zijde, van waar men die niet verwacht. Hij had zich voorgesteld den heer Jeekel, of een zee-officier die diens meeningen aanhing, tegen zich over te zullen zien en ziet, een landsoldaat — de heer De Bas — treedt op om de denkbeelden van den heer Jeekel te verdedigen en de geuite meeningen van den spreker te bestrijden. Het kan daarom vermoedelijk eenig nut hebben, na te gaan wáár op onze kust de vijand verder, onder zekere omstandigheden, zou kunnen beproeven voet aan wal te zetten, ten einde dááruit af te leiden welke maatregelen te land nog moeten getroffen worden, hetzij om de landing te beletten, of wel om het gelande leger tegen te houden of te bedreigen.

Toen de heer Jeekel de leer verkondigde, dat de marine in staat kon zijn de landing te beletten, wreef zich de landsoldaat vergevoegd de handen bij het denkbeeld, dat de zeeman dat varkentje wel zou wasschen. Nu echter de heer Marinkelle ons komt mededeelen dat de marine het alleen *niet* afkan, wordt het zaak, dat de landmacht weer eens met meer ernst nagaat over welke krachten zij kan beschikken en welke middelen moeten daargesteld worden, om de gelegenheid te openen op het bedreigde punt, in tijds, de grootst mogelijke macht bijeen te trekken.

Drie verschillende toestanden zijn denkbaar:

1°. Wij kunnen in oorlog zijn met eene mogendheid, die ons alléén over zee kan aanvallen.

2°. Wij kunnen in oorlog zijn met eene mogendheid, die ons ook van de landzijde kan bereiken.

3°. Wij kunnen verplicht worden onze neutraliteit te handhaven bij eenen oorlog tusschen onzen oostelijken nabuur en eene groote zeemogendheid.

Deze drie gevallen moeten, met het oog op eene landing, wél uiteen gehouden worden.

In het *eerste geval* is het den vijand in de eerste plaats te doen om zijn leger aan wal te brengen en zijn zwaar belegeringsgeschut te débarqueeren. Zonder dit zware geschut zal hij ons land wel niet veroveren. Het is voor hem dus eerst maar zaak *aan wal te komen*. Onder die omstandigheden is echter onze geheele legermacht op de kust en doelmatig aan de zeezijde opgesteld, en het is dan

niet zoo onmogelijk, zoo de havens van Noord- en Zuid-Holland behoorlijk verzekerd zijn, dat de vijand er de voorkeur aan zal geven niet op de kust tusschen Helder en Hellevoetsluis te landen, maar elders.

In het *tweede geval* daarentegen heeft de vijand geene losplaats noodig voor zijn zwaar materieel, en zal hij alléén kunnen beproeven op de kust tusschen Helder en Hellevoetsluis troepen aan wal te zetten, daar hij de andere punten der kust van de landzijde kan bereiken en dus *daar* geene landing behoeft te wagen.

In het *derde geval* eindelijk, zal de vijand landen niet met het doel om ons land te nemen en tegen onze sterke positiën op te trekken, maar om *door* ons land *henen* verder voort te rukken. Wanneer men nu bedenkt dat, zoodra hij zijn eerste kanonschot op de kust lost, bij onze vijand is en wij dus de bondgenoot zijn van zijne tegenpartij, die ons dan natuurlijk met overmacht zal te hulp komen, dan geloof ik dat hij wel *nimmer* eene landing zal beproeven op de kusten van Noord- en Zuid-Holland, daar wij hem het voortrukken door ons polderland wel zóólang kunnen beletten, tot onze bondgenoot ons te hulp komt om hem, met ons vereenigd, weder in zee te werpen. Hij zal dus elders — in 't Noorden of in 't Zuiden — moeten landen.

Een en ander samenvattende kom ik dus tot het besluit:

In het *eerste geval* kan eene landing op de geheele kust van Delfzijl tot Vlissingen — *enkele* tusschenliggende gedeelten uitgezonderd — gewacht worden.

In het *tweede geval* is eene landing alléén denkbaar tusschen Helder en Hellevoetsluis.

In het *derde geval* hebben wij alléén eene landing te vreezen ten noorden van Helder of ten zuiden van Hellevoetsluis.

Gaan wij thans, met de kaart van Nederland voor oogen, na, welke omstandigheden zich kunnen voordoen, om daaruit af te leiden welke maatregelen moeten getroffen worden, welke inrichtingen moeten worden daargesteld, welke punten permanent moeten versterkt worden.

Daar ik de zaak, zooals van zelf spreekt, maar in algemeene trekken kan behandelen, zal ik eerst nagaan, waar in elk der drie genoemde gevallen het leger vermoedelijk zal opgesteld zijn;

op welke wijze het mogelijk zal zijn, op het rechtstreeks met eene landing bedreigde punt de grootst mogelijke troepenmacht in tijds bijeen te brengen, en eindelijk, hoe die troepen, zoo de landing gelukt, terugtrekken, en den vijand van nabij bedreigende, eene veilige opnamestelling moeten vinden.

Wel is waar heeft de heer Marinkelle zijne — volgens hem — te zwakke marine zóó laten optreden, dat zij meer heeft geleverd dan hij zelf durfde verwachten, want ik geloof niet dat, zoo de zaak zóó loopt, de landmacht door die zware wolk van kruitdamp de sloepen met het landingsleger zal zien henenbreken; maar wij mogen niet vergeten dat de geschiedenis toch leert dat landingen *zijn* gelukt. Het is daarom in elk geval zaak, te zorgen op alles bedacht te zijn.

In het *eerste geval* behoeft onze oostelijke en zuidelijke grens geene bescherming. Onze geheele strijdmacht kan tot bewaking der kust gebezigd worden. De kust tusschen Helder en Hellevoetsluis is voor den vijand het meest waard; de hoofdmacht dient dus gedeeltelijk op die kust, gedeeltelijk in een centraalpunt achter die kust opgesteld te worden, alzoó afdeelingen langs den Hollandschen spoorweg in Noord- en Zuid-Holland, reserven te Utrecht en Naarden. Na de kust van de provinciën Holland komt in de eerste plaats in aanmerking de kust of de wal van Noord-Brabant, waar deze door het Brouwershavensche gat, enz., door de Ooster-Schelde en langs de Wester-Schelde is te bereiken. Eene afdeeling zal moeten opgesteld worden bij Bergen-op-Zoom, met kleine afdeelingen op de Zeeuwsche eilanden vooruitgeschoven, ter verkenning en bewaking der kust voorwaarts van den Brabantschen wal. Eindelijk komt in aanmerking, de kusten van Groningen te bewaken door eene kleine afdeeling. De afdeelingen in Brabant, op de Zeeuwsche eilanden en in Groningen hebben meer ten doel het beveiligen tegen strooptochten, die de vijand zou kunnen ondernemen, zoowel om ons te benadeelen, als hoofdzakelijk om daarbij berichten in te winnen omtrent onzen toestand, enz., dan wel het afslaan der landing. Deze punten zijn niet van zooveel gewicht, om door het detachieren van sterke afdeelingen de strijdkrachten in Holland te verzwakken, want als de vijand hier aan wal komt, staat hij vóór onze hoofdliniën, die dan al den

tijd hebben gehad zich tot eenen geduchten tegenstand voor te bereiden.

Zal het nu mogelijk zijn in den kortst mogelijken tijd de troepen op het bedreigde punt te brengen, dan zijn de volgende spoorweglijnen mijns inziens van het hoogste gewicht:

1°. Eene lijn van Delfzijl over Groningen naar Stavoren, verkeer met zware stoombooten tusschen Stavoren en de Ven (be-noorden Enkhuizen), van daar eene lijn over Hoorn naar Alkmaar. Deze lijn is voor de verdediging van zéér groot gewicht.

2°. Eene lijn van Hoorn naar Zaandam, en van Zaandam naar den havenmond van het Kanaal naar de Noordzee.

3°. Eene lijn van aansluiting tusschen den Rijnspoor — langs de zuidzijde van Amsterdam — en den Hollandschen Spoorweg, welke verbindings-lijn moet verlengd worden tot op de lijn Zaandam—Amsterdam.

4°. Eene lijn Woerden—Leiden (zoo mogelijk tot Katwijk).

5°. Eene lijn 's Gravenhage—Hoek van Holland (ook door den heer Marinkelle genoemd).

6°. Eene lijn Rotterdam—Hoek van Holland.

7°. Eene aansluitings-lijn van Weesp naar Vreeland.

8°. Eene aansluitings-lijn van Roosendaal naar de Moerdijker-brug (zoo ver mogelijk den Centraal-Spoorweg volgende).

9°. Een verbindings-lijntje tusschen den Hollandschen Y- en den Noord Hollandschen Spoorweg, ter hoogte van Haarlem, zoodanig dat men, zonder dit station aan te doen, rechtuit kan doorstoomen van Leiden naar Beverwijk.

10°. Eene betere aansluiting tusschen den Rijnspoor en den Hollandschen Spoorweg bij 's Hage.

Om de troepen-afdeelingen, na eene gelukte landing, behoorlijk te kunnen terugvoeren uit het Noorden of uit het Zuiden, zijn opnamestellingen noodig. In het Noorden is eene positie Lemmer-Stavoren het aangewezen punt, dat — ook om vele andere redenen — versterkt moet worden, terwijl in Brabant eene positie vóór de Moerdijker-brug onmisbaar is. In Holland zelf moet elke gunstige terreinafscheiding benut worden om het daarachter liggende te dekken, of den vooruitrukkenden vijand in de flank te bedreigen. Ik heb gezegd dat, in het onderhavige geval, de vijand

zwaar geschut moet lossen en vervoeren naar de liniën. Het is dus zaak, dit vervoer te bemoeielijken. In Holland geland zijnde, zal dit bemoeielijken bestaan in het voet voor voet verdedigen van elke gunstige terrein-afscheiding. Is de vijand echter geland in Groningen, dan kan eene positie om Zwolle hem zéér véél nadeel toebrengen en hem noodzaken, *langs gewone wegen* eenen grooten omweg te maken. In Brabant aan wal gestapt zijnde, wordt de positie, voorwaarts van de Moerdijk, in dat opzicht van groote waarde.

Sprekende van eene landing bezuiden Hellevoetsluis, noemde ik o. a. ook de vaarwaters langs Brouwershaven en Zierikzee. Ik deed dit omdat deze, naar mijne meening zéér ten onrechte, geheel en al *openliggen*. Op de Wester-Schelde toch ontmoet de vijand de positie Neuzen—Ellewoutsdijk, en nu moge het al waar zijn, dat die beide sterkten de *oorlogsvloot* niet zullen tegenhouden, ik geloof toch ook te mogen aannemen, dat het scheepsge-
schut het vuur dier werken, zoo zij goed zijn ingericht, niet zoo ver zal uitdooven, dat zij niet meer in staat zouden zijn de *landingsvloot* het verder opstoomen te beletten. Verder ging ik uit van het denkbeeld, dat de vijand zal trachten te landen op den Brabantschen wal — en dus niet op Walcheren, Zuid-Beveland, Schouwen of Duiveland — omdat het niet veel moeite zou kosten, als hij op een der voorliggende eilanden aan wal stapte, hem het voortrukken geheel en al te beletten.

In het *tweede geval* behoeft alleen de kust tusschen Helder en Hellevoetsluis bewaakt te worden, doch zijn daartoe maar weinig troepen beschikbaar, daar de hoofdmacht in het Oosten of Zuiden de handen wel vol zal hebben. Het nut der door mij verlangde spoorwegen in Noord- en Zuid-Holland komt vooral in dit onderhavige geval sterk uit, daar bij eene landing bijna het geheele leger moet verplaatst worden en het dus zeer wenschelijk is, in de eerste plaats véél lijnen te hebben uit het centrum naar de kust, en, in de tweede plaats, elk punt langs den kortsten weg te kunnen bereiken; ophooping van troepen op enkele lijnen wordt daardoor voorkomen, spoedige concentratie daardoor mogelijk.

Eene landing in het onderstelde geval zal zelden met eene groote troepenmacht ondernomen worden, daar zij verrassend moet plaats hebben. De vijand heeft daarbij geen bepaalde behoefte aan

eene goede haven, daar hij geen zwaar materieel behoeft te lossen. Toch zal hij vermoedelijk liever aan den Hoek van Holland of daaromtrent landen, dan bij Egmond. In Noord-Holland landende, zit hij opgesloten; in Zuid-Holland kan hij spoedig veel kwaad doen. Daaruit volgt weder dat meer troepen in den omtrek van 's Hage dan voorwaarts van Alkmaar moeten gekantonneerd en gelegerd worden. Bovendien zal het, vooral benoorden Alkmaar, niet moeielijk zijn de aan wal gezette troepen op eene smalle strook opgesloten te houden met eene handvol schutters en geoefende vrijwilligers — oefenplichtigen — tot de geheele legermacht ter plaatse is aangekomen. Die het terrein daar kent, en opmerkt hoe het Noord-Hollandsche Kanaal met zijne beide dijken daar loopt, zal dit gereedelijk inzien. Wordt hier in vredestijd alles goed voorbereid en de schutterij op zulk eene locale verdediging afgericht, dan behoeven hier aanvankelijk geen troepen van het veldleger te worden opgesteld. Van zéér véél gewicht is het dan echter, eene tweede spoorweglijn te hebben van Amsterdam (de Positie) naar Alkmaar. De lijn, door mij onder punt 1°. (laatste gedeelte), en punt 2°. (eerste gedeelte) genoemd — Zaandam—Hoorn—Alkmaar, — kan daartoe uitnemend dienen, en is dan ook zéér noodig.

In het *derde geval* zullen de sterkste afdeelingen in Groningen en Brabant geplaatst moeten worden, met eene reserve bij Utrecht. Op de Hollandsche kust zou men met een uitmuntend georganiseerden veiligheidsdienst, naar de denkbeelden van den heer Marinkelle, kunnen volstaan, want — zooals ik zeide — de vijand zal dáár niet zoo spoedig landen. Mocht hij het echter tóch doen, dan is de reserve in het centrum reeds voldoende om hem den doortocht lang genoeg te betwisten, tot de afdeelingen uit het Noorden en Zuiden hem in de flank vallen, en tot onze, uit die landing voortvloeiende bondgenoot, hulp zendt. Hiertoe zijn weder de lijnen Delfzijl—Stavoren—Enkhuizen—Zaandam in het Noorden, en Roosendaal—Moerdijker-brug in het Zuiden *onmisbaar*. Wordt daarentegen een der vleugels bedreigd, dan wordt de reserve snel ter hulp gezonden, die dan weder — wat zéér voordeelig is — twee lijnen vindt, namelijk in 't Noorden over Zwolle en over Enkhuizen—Stavoren en naar 't Zuiden over Rotterdam

en over 's Bosch. Vraagt men nu, welk punt staat het meeste bloot, dan zou ik meenen Noord-Brabant, en geloof ik dat er alleen sprake kan zijn van eene landing door de Franschen. Vooreerst kan eene landing reeds als half mislukt beschouwd worden, als men daarvan in tijds is verwittigd, en eene landingsvloot zal wel niet *onbemerkt* onze geheele kust — zij het dan ook *ver* in zee — langs loopen naar de Eems. Verder zijn Vlissingen, Zierikzee en Brouwershaven, waar zeer goede onverdedigde reeden zijn, het meest nabij de Fransche kust. Eindelijk vindt de aanvaller te Vlissingen eene goede haven en eenen spoorweg, wat te Delfzijl niet wordt aangetroffen, terwijl de Duitsche oorlogshavens zéér dicht bij laatstgenoemde en ver van eerstgenoemde plaats liggen. Ik ben het echter volstrekt niet eens met den heer Lutz, dat dan slechts een leger van hoogstens 40 000 man zal worden overgebracht, maar verwacht dan eene geregelde transportvaart tusschen Vlissingen en de Fransche noorderhavens, om met den meesten spoed achtereenvolgens verscheidene legerkorpsen over te brengen. *Wanneer* daar de landing geschiedt, dan zal het zijn omdat de Franschen geen kans zien langs den Boven-Rijn voorwaarts te rukken, en het dus willen beproeven met de grootst mogelijke macht op den Beneden-Rijn, waar Duitschland betrekkelijk zwak is, aan te vallen. Meer dan ooit zal eene goede positie aan de Moerdijk, en zal de positie op de Wester-Schelde dan van groot nut zijn. Zoo Brouwershaven en Zierikzee onbeschermd blijven — d. i. zoo daar *geen enkel* werk komt om eene transportvloot tegen te houden, dan acht ik het niet zoo ondenkbaar, dat de vijand daar langs zal trachten in Brabant — des noods eerst op Tholen — te landen, nu de Wester-Schelde is versperd. De haven en de spoorweg van Vlissingen vallen dan tóch in zijne handen.

Uit een en ander trek ik het besluit, dat het zaak is door het organiseeren van een oordeelkundigen veiligheids-dienst *op* de kust en *vóór* de kust, door het geven eener voldoende sterkte aan de marine en door het aanleggen van een goed geregeld spoorweg-net — het goed organiseeren, oefenen, enz. der levende strijdkrachten kan ik nu wel eens buiten beschouwing laten, daarop

zal ieder wel aandringen — te zorgen dat wij in tijds op eene landing zijn voorbereid.

Zoo wij eenmaal mochten verplicht zijn onze neutraliteit te handhaven, dan zal onze nabuur niet alleen vragen of wij daartoe *sterk genoeg* zijn, maar, naar het mij voorkomt, óók of wij zoodanige maatregelen hebben getroffen dat de landing in tijds aangekondigd, en de vijand in ons polderland zoolang opgehouden kan en zal worden, tot hij met overmacht kan komen opdagen om de aan wal gezette troepen terug te werpen.

De maatregelen, door den heer Marinkelle opgenoemd, moeten dus met de meeste zorg in vreedetijd worden voorbereid.

De heer VAN DER BURG sprak eenige oogenblikken vóór de vergadering van dezen avond met den heer De Bas over het onlangs verschenen werk van Kaïnos, en diens bestrijder, een oud-cadet. Spreker gaf als zijne meening te kennen, dat het werk van Kaïnos in zoo overtuigenden stijl geschreven was, dat men, niet voldoende bekend zijnde met al de bescheiden, welke omtrent de landsverdediging bestaan, wel geneigd zou zijn om met het stelsel van dien schrijver mede te gaan. De heer De Bas deed spreker toen opmerken, dat men toch niet uit het oog moet verliezen hoe dergelijke schrijvers, juist door hun betoogtrant, wel eenigszins gevaarlijk zijn voor den lezer, die niet altijd de noodige middelen te zijner beschikking heeft, om te kunnen nagaan wat daarin al dan niet waar is.

De heer Van der Burg beaamde dit volkomen. Nu is het ver van hem, om den heer De Bas te rekenen onder de *gevaarlijke* sprekers. Integendeel, hij is van meening, dat de heer De Bas hier zijne ware overtuiging heeft verkondigd. Toch moet spreker erkennen, dat de goede keuze van woorden en de wegslepende wijze van het betoog des heeren De Bas, hem daar straks een oogenblik deed wankelen in zijne vroegere zienswijze omtrent het belletten der landingen, eene zienswijze geheel in de richting door den heer Marinkelle heden avond aangegeven. Hij zou werkelijk den weg door den heer De Bas aangegeven mede gevolgd zijn, ware het niet dat deze, tot staving van zijn gevoelen, eene zinsnede uit het rapport der Commissie voor de kustverdediging had

aangehaald, die hem weder deed terugkeeren tot zijn vroeger standpunt, en welke zinsnede hij dan ook tegen het betoog van den heer De Bas wenschte te gebruiken.

Bedriegt spreker zich niet, dan wordt in de bedoelde zinsnede gezegd dat onze active marine moet worden uitgebreid, ten einde zooveel mogelijk te trachten de landing te *bemoeielijken*. Het werkelijk verschil toch tusschen de heeren De Bas en Marinkelle is, dat deze eene samenwerking van de marine en de landmacht wil, met een in hoofdzaak beletten van de landing door de landmacht, terwijl de eerste, juist ter bereiking van dat doel, meer waarde hecht aan den werkkring der active marine, en in de tweede plaats op den voorgrond brengt de krijgsmacht te lande. Spreker gelooft dat het woord *bemoeielijken*, door de Commissie voor de kustverdediging gebezigd, juist doet zien, dat ook die Commissie van meening is dat de landing werkelijk moet worden *belet* door de krijgsmacht te lande.

Spreker wenschte wel verstaan te worden. Hij gelooft dat het voor onze active marine niet mogelijk is eene landing te *beletten*, wel te *bemoeielijken*. Hij is van oordeel, dat het alleen aan onze krijgsmacht te lande mogelijk zal zijn eene landing te beletten. Welke ook de uitbreiding moge zijn, die men aan onze active marine te dien opzichte kan geven, zoo kan hij zich niet voorstellen dat er niet een moment zal komen, dat men werkelijk positie zal kunnen nemen en tot de landing zal kunnen overgaan. Dit positie nemen zal alleen zijn eene quaestie van tijd. Let men toch op de krachtige ontwikkeling der active marine van de ons omringende mogendheden, zoo zal het den vijand niet moeielijk vallen er eindelijk in te slagen de aanvallen af te slaan, die door onze marine uit het Zuiden of Noorden of wel in den rug worden ondernomen om het positie-nemen te beletten. Het was spreker niet recht duidelijk, waarom de heer Marinkelle bij het positie-nemen ook nog pantserschepen in de eerste linie verlangde, indien de landingsvloot op de flanken en in den rug behoorlijk door pantserschepen is gedekt, vooral met het oog op den korten afstand, waarop de heer Marinkelle de landingsvloot tegenover onze kust deed positie-nemen.

Spreker komt dus tot de volgende conclusie. De active marine

kan de landing *bemoeielijken*, en daarom is het wenschelijk, dat zij zoo sterk mogelijk worde gemaakt; maar in hoofdzaak zal de landing *belet* moeten worden door onze krijgsmacht te land, zoodat het geld in de eerste plaats zou moeten besteed worden om eene goede communicatie-lijn langs de geheele kust tot stand te brengen, voorzien van een aantal ruime emplacementen, ten einde de aangevoerde troepen snel in de richting van het bedreigde punt te dirigeeren; benevens lijnen, van de hoofdlijn uit, naar de achterliggende vestingen, die nog troepen zouden kunnen afstaan, opdat het leger tijdelijk op de bedreigde punten zoo sterk mogelijk zal zijn.

Hierdoor zal men spoediger tot het gewenschte doel geraken, dan door het besteden der gelden tot den aanbouw van gepantserde schepen, althans met het doel om door de active marine de landingen te doen beletten.

Spreeker kiest dus de partij van den heer Marinkelle en verklaart zich tegen de zienswijze van den heer De Bas.

De heer ROBIDÉ VAN DER AA wenscht een paar technische inlichtingen te vragen, maar vooraf eene korte opmerking te maken omtrent het dusverre gevoerde debat.

Bij strategische discussiën gaat men in den regel van eene onderstelling uit. De onderstelling, waarvan de geachte spreker van dezen avond uitging, was deze: Hoe moeten wij ons verdedigen, wanneer een hoofdaanval op ons land van de zeezijde op de vlakke kust van Holland gedaan wordt en men daar met een geheel leger wil débarqueeren? Bij die onderstelling is de redenaar uitgegaan van het denkbeeld, dat die aanval uit Engeland zou komen. Uit een politiek oogpunt acht spreker dit, evenals andere leden, die het woord hebben gevoerd, ondenkbaar. De maatregelen, die wij tot onze verdediging moeten nemen, blijven echter dezelfde, of zulk eene expeditie op de Hollandsche kust wordt uitgerust door Engeland of door eene andere groote mogendheid, die ook eene sterke zeemacht bezit.

Men zal er in elk geval op mogen rekenen, dat wij bij zulk een aanval aan de zeekust niet tegelijk van de landzijde zullen worden aangetast, zoodat wij voor de verdediging onzer kust een

groot deel van ons leger zullen kunnen afzonderen, grooter dan sommige sprekers schijnen te meenen. Geschiedt daarentegen een aanval op ons land door onzen oostelijken nabuur, dan is het bijna ondenkbaar dat die aanval anders dan van de landzijde zal plaats hebben, en van de zeezijde is alleen eene diversie te wachten.

De heer De Bas heeft vooral gesproken over het belang eener active marine voor het bewaren onzer neutraliteit. Uit dit oogpunt verlangt hij eene zeer groote active marine en sprak daarbij van een toekomstig marine-budget van 50 millioen, eene som, waarbij ons, zuinigen Hollanders, de haren te berge rijzen. Al stapt men ook over deze geldquaestie heen, dan blijft nog de niet minder gewichtige personenquaestie over, hoe wij de voor zulk eene vloot noodige bemanning zullen bekomen en bekostigen, terwijl men tevens bedenken moet dat wij als koloniale mogendheid, zoo in vrede als oorlogstijd, eene belangrijke marine in de Indische wateren moeten onderhouden.

Wanneer men zoo sterk drukt op de noodzakelijkheid tot verdediging onzer neutraliteit, dan moet men vooral ééne omstandigheid niet vergeten. Gesteld dat er een oorlog uitbarst tusschen Frankrijk en Duitschland, en één dier mogendheden verbreekt, om welke redenen ook, met geweld onze neutraliteit — men stelle bijv. dat Frankrijk onverwacht Walcheren bezet, wat bij ons stelsel van verdediging waarschijnlijk geringe moeite kosten zal — dan is van dat oogenblik af de oorlog tusschen ons land en Frankrijk ontstaan, en het ligt voor de hand dat onze diplomatie onmiddellijk alle pogingen aanwendt om hulp van de andere oorlogvoerende mogendheid te verkrijgen, die deze in haar eigen belang verleenen moet. Met andere woorden: valt bij een oorlog tusschen twee groote mogendheden de eene ons aan, dan is een of- en defensief tractaat met de andere het natuurlijk gevolg van dien aanval.

Dit ten aanzien van het debat in het algemeen. Nu een paar technische vragen. Vooreerst. De heer De Bas heeft gesproken van eene transportvloot bestaande uit platboomde vaartuigen, onder anderen „aken.” Onder aken, Keulsche aken, verstaat men in het Hollandsch steeds rivierschepen. Schepen zonder kiel, die de zee beploegen, zijn thans alleen pinken en soortgelijke kleine

visschersvaartuigen, waarmede men geene legerafdeelingen vervoeren kan. In de dagen der oudheid konden de Grieken met zulke middelen Troje aantasten, toen zij hunne scheepjes op den wal haalden en tien jaar achtereen in een versterkt legerkamp berschiepen; in onze moderne negentiende eeuw schijnen mij zulke tochten al te mytisch en romantisch, om daarvoor ernstige bezorgdheid te koesteren.

Een ander punt. Dreigt ons van de zeezijde geen ander gevaar, niet bij een hoofdaanval, maar met eene diversie?

Onderstel dat wij in oorlog zijn met eene mogendheid, die beschikt over een talrijk leger en dus, des noods, een korps van 10 000 man à fonds perdu, kan opofferen. Dan wordt ons ooster- of zuider-frontier bedreigd met een aanval, en wordt onze voornaamste troepenmacht aan die zijde opgesteld ter verdediging van het vaderland. Nu komt onverwachts eene kleine transportvloot met 10 000 man. Die landt niet bij Egmond — spreker weet niet wat eene vreemde troepenmacht in het Noord-Hollandsche polderland doen zou — maar ergens in het Westland, waar op dat oogenblik weinig troepen zijn. Kan dan zulk eene kleine legermacht niet in een oogenblik te 's Gravenhage komen, de residentie tijdelijk bezetten, het geheele raderwerk van het gouvernement verstoren en daardoor de verdediging des lands verlammen, zoo al niet geheel onmogelijk maken? Dit nadeel kan geschieden, vóór dat wij in staat zijn, die kleine legermacht, welke door den vijand des noods geheel kan opgeofferd worden, door eene sterkere troepenmacht te verdrijven. Daarom zegt spreker, er wordt dezer dagen zooveel gesproken van de versterking onzer liniën, zeehavens en spoorwegbruggen, verzuimen wij echter niet te overwegen of het niet noodig is, de residentie met enkele veldwerken te omringen en haar daardoor voor zulk een coup de main te vrijwaren. Of denkt men dat het in tijd van oorlog zoo gemakkelijk zou zijn, binnen weinige dagen, misschien uren, al de departementen van algemeen bestuur met hunne archieven naar Amsterdam over te brengen?

De heer DE CASEMBROOT brengt zijn dank aan den heer Marin-kelle, dat hij dit debat heeft uitgelokt. Hij is het met den heer

Van der Burg volkomen eens, dat de marine eene ondergeschikte rol zal hebben te vervullen. Zij zal eene landing moeten bemoeielijken, wanneer die ooit op onze vlakke kust mocht beproefd worden. Maar spreker moet er toch op wijzen, welke bezwaren er voor den vijand bestaan om op onze vlakke kust te landen. In Oost-Indië, waar men nagenoeg zeker is van den mousson, van den toestand van lucht en water, kan men eene landing zeer gemakkelijk voorbereiden en ten uitvoer brengen, maar op onze kust, waar men nimmer zeker is van den toestand der zee, en niet kan weten hoedanigen tegenstand achter onze duinen kan verscholen liggen — zal men eene landing zoo licht niet wagen, zonder dat men zeker is van te kunnen retireeren. Dit toch is het eerste wat men bij eene landing moet in het oog houden: de mogelijkheid om bij een échec te kunnen retireeren en de troepen inschepen. Spreker meent dat, met het oog op de kolossale marines van Duitschland, Engeland en Frankrijk, die men dagelijksch ziet aangroeien, indien het te doen is om ons kleine land, de vijand, om eene gemeenzame spreekwijs te gebruiken, de koe bij de horens zal pakken, en zich zal trachten te vestigen aan Nieuwediep, aan den Helder. Wanneer hij daar voet aan wal heeft, zal verder kunnen gehandeld worden met de groote krijgsmacht, die hij alsdan te zijner beschikking zal hebben, om het doel op eene andere wijze te bereiken, dan zou kunnen geschieden door eene zeer gewaagde landing op onze kust. Spreker houdt het dus voor het grootste belang voor Nederland, dat dit punt zoo sterk mogelijk, ja onneembaar gemaakt worde. Spreker gelooft niet dat men kan zeggen dat de stelling den Helder nu reeds onneembaar is, en naar sprekers meening is met het verliezen onzer stelling Texel—Helder ook Amsterdam voor ons verloren. Er zal nog veel moeten gedaan worden, er zal nog veel geld en kracht moeten worden ten koste gelegd, om dat belangrijke punt van ons vaderland in behoorlijken staat van tegenweer te brengen. Maar wat het landen op onze kust betreft, daar gelooft spreker niet aan; het zou voor een opperbevelhebber een allergewaagdst stuk zijn, dit, met welke macht ook, te beproeven op eene kust, waar hij niet zeker is van de gesteldheid van weder en zee, zoodat hij niet altijd op zijne retraite kan rekenen.

Er kan echter een waagstuk plaats hebben. In oorlogstijd zijn er altijd waaghalzen, die alles durven ondernemen, en daarom gelooft spreker met den laatsten spreker dat het van belang is in tijd van vrede voor opgeworpen batterijen te zorgen, die men spoedig kan bewapenen, om een vijand, die zulk een *coup* zou durven wagen, te kunnen tegenhouden.

Het is den spreker onmogelijk, alle door den heer Marinkelle aangevoerde punten te behandelen; hij zou daarvoor eerst de geheele voordracht moeten gelezen hebben. Wanneer zij nu in druk verschenen is, zullen er zeker wel leden van de marine zijn, die de aangevoerde punten willen bestrijden of verdedigen, maar spreker onthoudt zich op dit oogenblik van het discussieeren over eene zaak, die zoo ingewikkeld is als de sterkte en de soort van de schepen, hunne bewapening enz. Maar één ding staat vast, namelijk dat men zich niet moet voorstellen, dat de millioenen voldoende zijn die het materieel kunnen creeëren, maar dat het in tijd van oorlog vooral zal aankomen op personeel, en helaas, in den laatsten tijd heeft juist door dat gepantserd materieel het personeel van de marine veel geleden. Spreker juicht het daarom toe, dat de tegenwoordige minister van marine met eene poging — zij het ook eene zwakke — is begonnen om weder zeelieden te scheppen, want wij kunnen met ons prachtig materieel, dat millioenen kost, niets uitvoeren, als wij niet een goed personeel van ware zeelieden hebben.

De heer HOOGENBOOM zegt, dat de rede van den heer De Casembroot hem aanleiding geeft om voor te stellen de discussie te verdagen tot de vergadering in April. Hij zou het betreuren zoo de heeren der marine niet deel konden nemen aan de discussie en is van oordeel, dat, bij eenige medewerking van de zijde van de sprekers, het verslag wel vóór die vergadering in druk kan verschijnen. Te meer is hij voor dit voorstel, omdat het door den heer Marinkelle gesprokene in zeker opzicht dient tot aanvulling van zijne voordracht in October, waarbij hij — de heer Jeekel merkte dit reeds vroeger op — de marine wat al te stiefmoederlijk heeft behandeld.

Aan het woord zijnde, wenscht hij nog een enkel woord te

zeggen naar aanleiding van het gesprokene door de heeren Van der Aa en De Casembroot. De eerste hing een schrikverwekkend tafereel op van de onverwachte landing van 10 000 Duitschers aan den Hoek van Holland, met het doel Delft te vernielen, Rotterdam te brandschatten en de Residentie te bezetten. De laatste zeide dat men niet zal landen, als men niet zeker is zich weder te kunnen inschepen. Naar mijne meening is dit laatste niet toepasselijk op de legerafdeeling, die de heer Van der Aa op de residentie wil werpen. Ik ben het met hem eens dat, *zoo die aanval mocht gelukken*, deze afdeeling voldoende nut zou afgeworpen hebben, al ging zij daarna geheel en al verloren. Bij dergelijke ondernemingen is de quaestie van weder inschepen, naar 't mij voorkomt, van ondergeschikt belang. Ik geloof echter óók dat zulk eene afdeeling nimmer haar doel zou bereiken, als onze liniën goed zijn ingericht, en voor de locale verdediging in geheel Holland goed is gezorgd.

Toen ik heden avond herwaarts kwam, had ik gedacht dat wij, als de Scheveningsche visschers, ons den ganschen avond op de kust en op het strand zouden bewegen, en ik vermoedde niet dat ik weder de gelegenheid zou hebben — eene gelegenheid die ik zelden laat voorbijgaan — om er op te wijzen hoe noodzakelijk het is onze liniën *zoo sterk te maken*, dat zij zich zelf, d. i. *zonder hulp van het veldleger*, tegen de grootste overmacht kunnen verdedigen. De liniën moeten zoo sterk zijn, ik zeide het meermaalen, dat het veld-leger geheel en al vrij is in zijne bewegingen. De veronderstelling van den heer Van der Aa geeft mij de gelegenheid *weder* daarop te wijzen. Met dien spreker ben ik overtuigd, dat zulk eene onderneming zéér véél kwaad zou kunnen doen, doch ik ben tevens van gevoelen dat, *zoo onze liniën goed zijn*, ons leger spoedig genoeg op het bedreigde punt kan samengetrokken worden — al lag het gcheele Duitsehe leger voor Utrecht — om den vijand die militaire wandeling te doen staken, lang vóór hij Delft of 's Hage had bereikt. Met den heer Van der Aa zou ik er echter voor zijn, dat men in vredestijd op zulk eene onderneming het oog vestigt en alle maatregelen treft, die strekken kunnen om met de voorhanden krachten — de schutterijen en landstorm uit de omliggende plaatsen — de gelande afdeeling

het terrein voet voor voet te betwisten, waartoe des te meer kans bestaat, daar zij geene gelegenheid heeft het terrein te verkennen en slechts weinig, licht geschut zal medevoeren.

Daarom blijf ik alzoo van gevoelen, dat aan de liniën geene kosten mogen gespaard worden om dezen de noodige sterkte te geven, al deel ik volkomen de meening van de strijders voor de levende strijdkrachten, dat deze daardoor *niet het minst* mogen benadeeld worden.

De VOORZITTER stelt voor, overeenkomstig het denkbeeld van den heer Hoogenboom, om de discussie over dit onderwerp uit te stellen tot de bijeenkomst in April.

Dienovereenkomstig wordt besloten en de vergadering, waarin 3 nieuwe leden zijn aangenomen, opgeheven.

Namens het Bestuur,

De Secretaris,

F. E. L. A. ABEL.
